

Cuprins

1. Rezumatul proiectului.....	82
2. Programul guvernamental – Considerații generale	87
2.1. Informații generale asupra programului	87
2.2. Programul – Derulare	87
2.3. Programul – Conținut.....	90
2.4. Programul – Administrare/Implementare/Evaluare	91
Organisme guvernamentale centrale	92
Organisme județene – prefecturi	96
Organisme locale.....	98
Participarea societății civile	98
2.5. Programul și opinia publică	100
2.6. Programul și Uniunea Europeană	101
3. Programul Guvernului – Implementare.....	106
3.1. Obiectivele declarate ale programului	106
3.2. Programul Guvernului și discriminarea	107
3.2.1. Educație	110
3.2.2. Ocuparea forței de muncă.....	112
3.2.3. Locuințe și alte bunuri și servicii.....	117
3.2.4. Ocrotirea sănătății și alte forme de protecție socială	120
3.2.5. Sistemul penal	125
3.3. Protecția împotriva violenței determinate de rasism	125
3.4. Promovarea drepturilor minorităților.....	127
3.4.1. Limbă.....	128
3.4.2. Educație	129
3.4.3. Participare civică.....	130
3.4.4. Mass Media	133

3.4.5. Cultură.....	134
4. Evaluare	136
5. Recomandări.....	138
Recomandări pentru organizațiile romilor.....	139
Recomandări pentru organizații internaționale și pentru finanțatori internaționali.....	140

1. Rezumatul proiectului

Guvernul României a abordat îmbunătățirea situației romilor în *Strategia Guvernului României de Îmbunătățire a Situației Romilor* (de aici înainte numită *Strategia Guvernului*), adoptată în aprilie 2001.

Strategia Guvernului prezintă un program detaliat de abordare a situației romilor, cuprinzând măsuri la nivel guvernamental central, regional și local. Ea se remarcă prin abordarea directă a combaterii discriminării și prin gradul de reprezentare pe care îl prevede pentru populația romă la diferitele niveluri guvernamentale. Măsurile structurale prevăzute au fost în mare parte implementate odată cu înființarea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, în iulie 2002. Totuși, măsurile care ar fi putut îmbunătăți în mod concret condițiile din cadrul comunităților de romi nu au fost încă aplicate. Numărul proiectelor inițiate de Guvern în vederea implementării prevederilor practice ale Strategiei rămâne încă redus; fondurile Phare au constituit principala sursă de finanțare, dat fiind faptul că în anul 2002 nu s-au alocat resurse de la bugetul de stat pentru implementarea Strategiei.

Colaborarea dintre Guvern și ONG-uri, precum și cea dintre ONG-uri s-a disipat de la adoptarea Strategiei, în parte datorită faptului că Guvernul a decis să colaboreze aproape exclusiv cu o singură organizație activă politic în loc să se consulte cu un spectru mai larg de reprezentanți și experți romi. Până în prezent Strategia s-a preocupat insuficient de rezolvarea unor probleme fundamentale referitoare la nivelul scăzut de educație formală, la rata ridicată a șomajului și la violența motivată rasial.

Date generale

Strategia Guvernului României de Îmbunătățire a Situației Romilor este prima inițiativă guvernamentală care abordează comprehensiv problemele minorității rome. Primul proiect ce urmărea lansarea unui program destinat situației romilor a fost elaborat în 1998, cu sprijin Phare. În această etapă au fost consultate organizațiile romilor, în special coaliția ONG-urilor cunoscută sub numele de Grupul de Lucru al Asociațiilor Romilor. Cu puțin timp înainte de expirarea mandatului său, în decembrie 2000, Guvernul a aprobat un memorandum referitor la un Cadru

Strategic. Noul Guvern a reluat problema în martie 2001 și, acționând în baza ordinelor Primului-ministru, a elaborat și publicat prezenta Strategie în mai 2001.¹

Administrare

Comitetul Mixt de Monitorizare și Implementare este responsabil de organizarea, coordonarea și monitorizarea implementării Strategiei; acesta este compus din Secretari de Stat reprezentanți ai ministerelor responsabile de implementarea Strategiei și din lideri ai ONG-urilor romilor. Începând din iulie 2002, Comitetul Mixt de Monitorizare și Implementare s-a întrunit doar de șase ori, de cele mai multe ori cu participarea unor delegați de rang inferior numiți de către Secretarii de Stat din fiecare minister.² Organul executiv al Comitetului Mixt este Oficiul Național pentru Romi, aflat în subordinea Departamentului pentru Relații Interetnice din cadrul Ministerului Informațiilor Publice.³

Fiecare minister implicat în implementarea Strategiei trebuie să își formeze propria Comisie pentru Romi; până în prezent au fost constituite 16 astfel de comisii, dar multe dintre ele sunt inactive.⁴ Nivelul de finanțare a proiectelor rămâne la latitudinea fiecărui minister, având în vedere că Strategia nu prevede nici un mecanism contabil sau de control bugetar centralizat. Nu există mecanisme de sancționare a ministerelor care nu își îndeplinesc sarcinile pe care și le-au asumat prin Strategie.

De asemenea, Strategia atribuie responsabilități importante autorităților locale. În fiecare județ s-au înființat Birouri pentru problemele romilor; în fiecare dintre aceste birouri cel puțin un membru este de naționalitate romă. Și în cadrul

¹ Hotărârea de Guvern 430/Aprilie/2001, 25 aprilie 2001, publicată în Monitorul Oficial nr. 252, 16 mai 2001.

² Ministerul Informațiilor Publice, *Raport privind stadiul implementării Strategiei de îmbunătățire a situației Romilor – Aprilie 2002*, p. 2, (de aici înainte, „Ministerul Informațiilor Publice, Raport privind stadiul implementării”). Vezi < <http://www.publicinfo.ro/ENGLEZA.html> >, (accesat 28 septembrie 2002).

³ Ordinul Ministerului Informațiilor Publice nr. 259/02; de asemenea, vezi, *Strategia Guvernului*, Capitolul VIII, punctul 1

⁴ Masă Rotundă, ISO, București, iunie 2002. *Notă explicativă: Institutul pentru o Societate Deschisă (ISO) a organizat o masă rotundă la București în iunie 2002 pentru a dezbată versiunea intermediară a acestui raport. Experții care au participat au fost reprezentanți ai Guvernului, ai grupurilor de romi și ai unor organizații non-guvernamentale.*

primăriilor vor fi numiți experți romi, cu toate că implementarea acestei măsuri a fost limitată, până în prezent, de restricții financiare. Aceste măsuri structurale se referă la un aspect important al Strategiei: creșterea gradului de participare a romilor în procesul de luare a deciziilor. Realizarea acestor măsuri s-a făcut în mod neuniform, iar suspiciunea că procedura de numire a personalului a fost politizată i-a împiedicat pe cei numiți să își îndeplinească rolul activ prevăzut în Strategie.

Sprrijinul UE

Finanțarea din fonduri Phare a fost de maximă importanță în implementarea Strategiei, de la sprijinul UE pentru procesul de elaborare a Strategiei în 1998, până la implementarea proiectelor pilot de testare a principiilor Strategiei în 2001 și mai departe.⁵ În ciuda nemulțumirii exprimate de unele organizații în legătură cu rigiditatea procedurilor de obținere a fondurilor Phare, sprijinul UE a făcut posibilă derularea multor proiecte care au avut ca obiect nevoile comunităților de romi. Politica UE de finanțare a proiectelor inițiate ca rezultat al Strategiei este conformă recomandărilor din Rapoartele Periodice, în care Comisia a elogiat Guvernul pentru adoptarea Strategiei, dar a observat că măsurile prevăzute de aceasta trebuie implementate întocmai, în special în sensul eliminării discriminării.

Conținutul programului și implementarea acestuia

Strategia Guvernului definește directive generale în capitolul referitor la Direcțiile de acțiune și detaliază încă 123 de activități specifice și proiecte în Planul General de Acțiune. Aceste activități sunt orientate atât în direcția prevenirii discriminării, cât și a promovării drepturilor minorităților și sunt destul de cuprinzătoare. Totuși, programul nu reușește să abordeze în mod explicit violența de motivație rasială, în special brutalitatea forțelor polițienești, pe care atât observatorii interni cât și cei internaționali au identificat-o ca fiind o problemă serioasă.

Măsurile de prevenire a discriminării au fost intensificate prin adoptarea Legii 48/2002 referitoare la eliminarea tuturor formelor de discriminare. Legea prevede

---

⁵ Vezi R.W. Murray, *Testing the Strategy (Testarea Strategiei)*, Mede European Consultancy, octombrie 2001. Vezi <http://www.rroma.ro/download/testing_strategy.pdf> (accesat 2 octombrie 2002).

înființarea unui Consiliu Național de Combatere a Discriminării, organism care a luat ființă abia la sfârșitul lunii iulie 2002 și care nu include nici un membru de etnie romă. Rezultate bune în lupta împotriva discriminării s-au obținut în domeniul educației, unde măsurile afirmative mandatate de Guvern au dus la creșterea numărului de studenți și de absolvenți de etnie romă. Rezultate promițătoare s-au obținut și în ceea ce privește ocrotirea sănătății prin desemnarea de mediatori comunitari. Cu toate acestea, la nivel general, implementarea proiectelor anti-discriminare rămâne la un nivel foarte scăzut, pe măsura fondurilor alocate de către Guvern. Proiectele selectate în cadrul de Parteneriat pentru Romi al UE, cu precădere referitoare la asigurarea de locuri de muncă, s-au dovedit promițătoare; de asemenea, programe inițiate de societatea civilă au jucat un rol important în abordarea inegalităților constatate în unele domenii.

Promovarea de către Guvern a drepturilor minorităților s-a făcut cu cea mai mare eficiență în domeniul educației, în care șansele de dezvoltare a educației în limba romani au crescut considerabil în decursul ultimilor câțiva ani. Eforturile depuse în sensul creșterii reprezentării romilor la toate nivelurile guvernamentale nu au avut ecoul scontat deoarece birourile create nu au fost integrate în măsură suficientă în structurile existente sau responsabilitățile atribuite nu au fost suficient de relevante pentru a da sens numirilor în posturi. Mai mult, colaborarea Guvernului cu o singură organizație a romilor, Partida Romilor Social Democrată, a trezit neliniști legate de marginalizarea și excluderea altor organizații.

Concluzii

Strategia Guvernului reprezintă un pas important în direcția includerii mai largi a romilor în toate sferele societății românești. Organizațiile romilor au contribuit la elaborarea programului, iar acesta prevede mecanisme de includere permanentă a contribuției pe care romii și-o pot aduce. Strategia abordează majoritatea domeniilor în care observatorii interni și internaționali au identificat probleme, cu excepția violenței de motivație rasială și a violenței exercitate de reprezentanți ai legii împotriva romilor.

Cu toate acestea, testarea eficacității Strategiei poate fi făcută doar prin intermediul implementării sale, proces care se află la un nivel foarte scăzut la un an de la adoptarea programului. Guvernul a alocat resurse foarte modeste pentru implementarea Strategiei în anul 2002; proiectele care au fost derulate au fost aproape în exclusivitate finanțate din Fondul de Parteneriat pentru Romi, fond

Phare care nu a fost administrat în mod direct de către Guvern. Organismele coordonatoare înființate prin Strategie se întâlnesc în mod neregulat și au rezultate modeste.

Un aspect deosebit de important al Strategiei îl constituie faptul că ea prevede un grad ridicat de implicare a romilor la toate nivelurile guvernamentale. Mai exact, măsurile prevăzute reclamă înființarea unor structuri locale, cu reprezentare a romilor, în vederea implementării Strategiei și a garantării faptului că aceasta va răspunde nevoilor comunităților individuale de romi. Aceste măsuri au potențialul de a instituționaliza reprezentarea romilor la nivel guvernamental local, de a crea o rețea puternică de funcționari romi și de a fructifica șansa oferită în sensul creșterii numărului de absolvenți de studii universitare romi. Totuși, multe dintre birourile înființate nu au reușit încă să exercite o influență semnificativă în procesul de luare a deciziilor având în vedere că activitatea acestora și responsabilitățile în raport cu alte organisme guvernamentale nu este încă definită.

Mai mult, experții locali pentru problemele romilor au fost în mare măsură numiți pe baza propunerilor făcute de Partida Romilor Social Democrată, fără a ține seama de procedurile standard de angajare sau de propunerile venite din partea altor reprezentanți ai societății civile a romilor. Astfel, s-a ajuns în situația ca o singură organizație politică să fie acceptată ca unic organism reprezentant al întregii populații de etnie romă, de mare diversitate, neținând seama de expertiza și experiența acumulată în cadrul altor organizații non-guvernamentale ale romilor. De asemenea, activiștii romi au acuzat Guvernul că, prin interacționarea sa selectivă cu societatea civilă, nu a făcut altceva decât să accentueze divizarea acesteia în loc să faciliteze cooperarea în cadrul comunității de ONG-uri ale romilor.

Acolo unde resursele financiare și cele umane s-au dedicat obiectivului stabilit, acela de îmbunătățire a situației romilor, România a demonstrat că poate obține rezultate impresionante pe baza implementării Strategiei Guvernului. Eforturile susținute trebuie însă însoțite de alocarea unor resurse suficiente pentru a asigura implementarea deplină a obiectivelor Strategiei.

2. Programul guvernamental – Considerații generale

2.1. INFORMAȚII GENERALE ASUPRA PROGRAMULUI

Programul *Strategia Guvernului României de Îmbunătățire a Situației Romilor* este prima inițiativă guvernamentală care abordează în mod cuprinzător problema minorității rome. Eforturile anterioare de abordare a problemelor romilor au inclus programul RAXI al Departamentului pentru Relații Interetnice, program menit să sprijine inițiativele locale împotriva rasismului și a xenofobiei, precum și Fondul de Parteneriat pentru Romi, care a implementat proiecte locale ce se adresa minorităților defavorizate, inclusiv minorității romilor. Aceste programe nu au fost evaluate formal și există puține informații referitoare la modul în care ele au răspuns nevoilor minorității rome.

2.2. PROGRAMUL – DERULARE

Strategia Guvernului României de Îmbunătățire a Situației Romilor (de aici înainte numită *Strategia Guvernului*) a fost adoptată ca Hotărâre de Guvern nr. 430 din aprilie 2001 și publicată la 16 mai 2001.⁶

Ideea unei strategii atotcuprinzătoare în ceea ce privește situația romilor a apărut pentru prima dată cu aproximativ trei ani înainte ca *Strategia Guvernului* să fie adoptată. În 1998, guvernul a însărcinat Oficiul Național pentru Romi din cadrul Departamentului pentru Protecția Minorităților Naționale (DPMN) cu elaborarea unui cadru strategic. Acest proiect a beneficiat de sprijin printr-un program Phare din 1998, destinat elaborării unei „carte albe” care să definească direcțiile principale de stabilire a unei strategii de îmbunătățire a situației

---

⁶ Monitorul Oficial, nr. 252, 16 mai 2001.

romilor.⁷ Pentru a asigura o participare și o implicare structurată în cadrul minorității romilor, în martie 2000 DPMN a semnat un protocol de parteneriat cu Grupul de Lucru al Asociațiilor Romilor, format din 16 dintre cele mai active ONG-uri ale romilor din țară.⁸ Grupul de Lucru a emis câteva documente, printre care o „Recomandare de politică generală” asupra implementării programului guvernamental de îmbunătățire a situației romilor. În același timp, s-a înființat Subcomisia Interministerială pentru Romi pentru a contribui la identificarea de strategii pentru domeniile relevante și la coordonarea implementării acestora ca parte a unei viitoare strategii naționale. În orice caz, dincolo de înființarea acestor grupuri și de o serie de întâlniri fără prea multă finalitate, în cursul anului 2000 nu s-au făcut prea mulți pași înainte în vederea adoptării unui document programatic⁹.

În ultima sesiune de dinaintea predării puterii autorităților nou alese în decembrie 2000, guvernul a aprobat un memorandum intitulat „Cadrul Strategic al Guvernului României pentru Îmbunătățirea Situației Romilor”. Cu toate acestea, comunitatea romilor și-a exprimat dezamăgirea pentru lipsa de voință politică în vederea adoptării unui program formal.

Unii membri ai Grupului de Lucru al Asociațiilor Romilor au considerat că adoptarea în decembrie 2000 a memorandumului referitor la Cadrul Strategic a însemnat încheierea misiunii respectivului organism, cu toate că acesta nu a fost dizolvat în mod oficial.¹⁰ Ca atare, s-a înființat un nou grup care s-a constituit ca

---

⁷ Oficiul Național pentru Romi a fost însărcinat cu implementarea proiectului Phare RO 9803.01, Îmbunătățirea situației romilor, cu un buget total de 2 milioane €.

⁸ Vezi Open Society Institute: *Monitorizarea procesului de aderare la Uniunea Europeană: Protecția minorităților în România*, Budapesta, 2001 p. 245 (De aici înainte numită *Monitorizarea procesului de aderare la Uniunea Europeană: Protecția minorităților*). Se poate consulta la adresa <www.eumap.org> (accesată 3 octombrie 2002).

⁹ Vezi *Monitorizarea procesului de aderare la Uniunea Europeană: Protecția minorităților*, 2001, p. 103; Informații culese de consultanții MEDE, București, 31 octombrie 2000. Raportul Periodic 2000 menționa că „elaborarea strategiei [naționale] a fost amânată, iar pregătirile se află încă într-o fază incipientă. Noua Subcomisie Interministerială pentru Romi s-a întrunit în perioada la care se referă raportul, dar s-a dovedit incapabilă să producă rezultate concrete. [...] Prioritățile pe termen scurt ale Parteneriatului pentru Aderare nu au fost încă rezolvate (elaborarea unei strategii naționale pentru romi și asigurarea sprijinului financiar necesar programelor pentru minorități.” Raport Periodic 2000, p. 24-25

¹⁰ Interviu telefonic cu Dan Oprescu, Biroul Național pentru Romi: „În mod oficial, grupul de lucru al asociațiilor romilor nu a fost dizolvat.”

partener oficial al guvernului în implementarea viitoarei Strategii. În februarie 2001, s-a înființat Federația Convenția Cadru a Romilor (de aici înainte FCCR), o asociație a cinci ONG-uri ale romilor¹¹, care, la scurt timp după înființare, a înaintat biroului Primului-ministru o recomandare de orientare politică generală.¹²

Toate cele cinci organizații din cadrul FCCR își aveau sediul în București, fapt care a provocat îngrijorare în rândul unora dintre foștii membri al Grupului de Lucru al Asociațiilor Romilor, care au considerat că reprezentarea geografică este disproporționată și că organizațiile de romi din București nu vor susține mișcarea unei societăți civile rome unite.¹³ La sfârșitul lunii martie 2001, Primul-ministru Adrian Năstase a cerut Ministerului Informațiilor Publice să pregătească în cel mai scurt timp o strategie pentru îmbunătățirea situației romilor. Ministerul a numit o echipă condusă de un secretar de stat; cu sprijinul Oficiului Național pentru Romi, această echipă a început să culeagă informații relevante pentru această problemă, bazându-se pe eforturile depuse de Grupul de Lucru al Asociațiilor Romilor, pe memorandumul referitor la Cadrul Strategic și pe consultarea reprezentanților romilor și ai unor ONG-uri. Strategia Ministerului a fost în final aprobată de Guvern la 25 aprilie 2001, bucurându-se de o largă apreciere în cadrul comunității de romi ca evoluție pozitivă.

Conform unui Secretar de Stat din cadrul Ministerului Informațiilor Publice, mai multe dintre principiile enunțate de către Grupul de Lucru al Asociațiilor Romilor au fost integrate în Strategia Guvernului.¹⁴ Acestea includeau necesitatea de a se acorda atenție specială eliminării discriminării și stabilirii unei relații de parteneriat cu asociațiile romilor, recomandarea de a înființa comisii ministeriale pentru romi și a unui mecanism de alocare de fonduri pentru implementarea programelor.

---

¹¹ Alcătuită din Partidul Social Democrat al Romilor (Partida Romilor, PSDR), Romani CRIS, *Aven Amentza*, Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună” și Asociația SATRA/ASTRA a Studenților Romi Antirasiști.

¹² Recomandare nepublicată, înaintată Biroului Primului-ministru la 8 februarie, 2001.

¹³ Interviu cu Otvos Geza, membru al Grupului de Lucru al Asociațiilor Romilor, președinte al Fundației Wassdass din Cluj-Napoca.

¹⁴ Masă Rotundă, ISO, București, iunie 2002. *Notă explicativă: Institutul pentru o Societate Deschisă (ISO) a organizat o masă rotundă la București în iunie 2002 pentru a dezbate versiunea intermediară a acestui raport. Experții care au participat au fost reprezentanți ai Guvernului, ai grupurilor de romi și ai unor organizații non-guvernamentale.*

2.3. PROGRAMUL – CONȚINUT

Strategia Guvernului prevede măsuri pentru zece direcții de acțiune, dând obiective detaliate pentru fiecare capitol, un plan general de măsuri, precum și termene pentru fiecare măsură specificată. Cele zece direcții de acțiune sunt:

- Dezvoltarea comunității și administrație publică
- Locuințe
- Securitate socială
- Sănătate
- Economic
- Justiție și Ordine Publică
- Protecția copilului
- Educație
- Cultură și Culte
- Comunicare și participare civică¹⁵

Textul *Strategiei* prezintă în detaliu principiile sale directoare. Acestea includ:

- principiul consensualității, pe care Strategia îl definește ca „efort comun al Guvernului și al organizațiilor reprezentative ale comunităților de romi”;
- principiul utilității sociale, care reclamă măsuri care să răspundă nevoilor specifice ale comunității romilor;
- principiul „distribuției sectoriale”, prin care diverselor organisme li se atribuie responsabilități în concordanță cu sectoarele sau sferile lor de competență;
- principiul descentralizării, prin care se atribuie responsabilități specifice instituțiilor publice la nivel local;

---

¹⁵ Vezi *Strategia Guvernului de Îmbunătățire a Situației Romilor*, Hotărâre de Guvern Nr. 420/Aprilie/2001, Capitolul VII, Direcții de acțiune.

- principiul diferențierii identitare, care prevede existența de măsuri menite să asigure romilor dreptul de a-și afirma și de a-și proteja identitatea distinctă ca minoritate; și
- principiul egalității, care afirmă că măsurile menite să protejeze etnia romă nu trebuie să dezavantajeze alte grupuri.¹⁶

Strategia Guvernului este completată de legislația în vigoare, inclusiv de Constituția României care garantează egalitatea în drepturi pentru toți cetățenii români și dreptul la identitate al cetățenilor aparținând minorităților naționale.¹⁷ De o importanță deosebită este Legea 48/2002 (fosta Ordonanță de Guvern 137/2000) privind eliminarea oricărei forme de discriminare, care face din România unul dintre puținele state deja aliniate la Directiva UE referitoare la rasism.

2.4. PROGRAMUL – ADMINISTRARE/IMPLEMENTARE/EVALUARE

De o atenție deosebită s-a bucurat crearea unor mecanisme structurale de implementare a Strategiei Guvernului. Sunt prevăzute organisme de coordonare la nivel guvernamental, ministerial și județean, în fiecare existând reprezentare a romilor. În cele mai multe cazuri, aceste structuri au fost create, dar rezultatele activității lor sunt dezamăgitoare deoarece până acum ele au fost lipsite de autoritate și nu au fost integrate corespunzător în structurile existente. Întâlnirile sunt prea rare, iar frecventarea acestor întruniri pare să nu fie pe lista de priorități a reprezentanților care ar trebui să participe. În consecință, comunitățile de romi au beneficiat de prea puține rezultate concrete ale Strategiei, implementarea acestora rămânând în urmă în multe domenii. Organizațiile romilor au încercat în mai multe rânduri să facă presiuni pentru a accelera ritmul implementării, dar nu au reușit să își unească vocile în apărarea intereselor comune.

---

¹⁶ Strategia Guvernului, Capitolul I.

¹⁷ Vezi Constituția României, 1991, Articolele 4, 16 și 6.

Organisme guvernamentale centrale

Ministerului Informațiilor Publice este organismul guvernamental principal responsabil de elaborarea și implementarea *Strategiei Guvernului* în domeniul informației publice și al relațiilor interetnice.¹⁸ Departamentul pentru Relații Interetnice al Ministerului este principalul organism responsabil pentru problemele minorităților în general, inclusiv pentru cele ale romilor.

În cadrul Departamentului, o structură specializată, Oficiul Național pentru Romi, răspunde direct de coordonarea implementării *Strategiei*, împreună cu structurile locale. Personalul Oficiului Național pentru Romi numără șase membri, aflați în subordinea unui Subsecretar de Stat. Anterior, responsabilitatea pentru politicile guvernamentale referitoare la minoritatea romilor revenea Departamentului pentru Protecția Minorităților Naționale; după formarea noului guvern, în anul 2000, competențele acestui organism au fost transferate Departamentului pentru Relații Interetnice. Această schimbare diminuează în fapt statutul problemelor referitoare la minorități, mutându-le de la nivelul unui departament condus de către un ministru la cel al unui departament din cadrul unui minister, condus de către un sub-secretar de stat.

Comitetul Mixt de Implementare și Monitorizare, principala structură responsabilă pentru implementarea *Strategiei*, a fost înființată în iulie 2001.¹⁹ Ea este alcătuită din secretari de stat, reprezentanți ai ministerelor responsabile pentru implementarea strategiei, și lideri ai ONG-urilor romilor. Comitetul este însărcinat cu organizarea, planificarea, coordonarea și urmărirea implementării *Strategiei Guvernului*. Organul executiv al Comitetului Mixt este Oficiul Național pentru Romi.²⁰

Începând din iunie 2002, Comitetul Mixt s-a întâlnit doar de șase ori în decursul celor zece luni de la înființare, de cele mai multe ori cu participarea unor persoane delegate de către sub-secretarii fiecărui minister²¹. Un raport alternativ

---

¹⁸ Hotărârea Guvernului României nr. 13/4 ianuarie 2001 cu privire la Organizarea și Funcționarea Ministerului Informațiilor Publice, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 16/10 ianuarie 2001.

¹⁹ Ordinul Ministerului Informațiilor Publice nr. 259/02; vezi și Strategia Guvernului, Capitolul VIII, punctul 1

²⁰ Strategia Guvernului, Capitolul VIII

²¹ Ministerul Informațiilor Publice, *Raport privind stadiul implementării Strategiei de îmbunătățire a situației Romilor – Aprilie 2002*, p. 2, (de aici înainte, „Ministerul Informațiilor Publice, *Raport privind stadiul implementării*“). Vezi <
<http://www.publicinfo.ro/ENGLEZA.html>>, (accesat 3 octombrie 2002).

asupra implementării programului, elaborat de Centrul Romilor pentru Politici Publice *Aven Amentza* (de aici înainte denumit „Raport Alternativ“) caracterizează Comitetul Mixt ca fiind o copie nereușită a fostei Subcomisii Interministeriale pentru Romi. Deși Comitetul Mixt ar trebui să se întâlnească lunar, Raportul Alternativ menționează că acesta a încetat această activitate din cauza accesului limitat la informație și a discrepanțelor legate de nivelul de autoritate și expertiză în materie de luare a deciziilor al membrilor săi.²² Există reprezentanți ai romilor în Comitetul Mixt, dar aceștia se bucură de prea puțină autoritate și li se pun la dispoziție prea puține resurse pentru a le înlesni activitate.²³

În subordinea Comitetului Mixt se află comisiile ministeriale individuale pentru romi. Până în prezent, au fost formate 16 comisii la nivel ministerial pentru a supraveghea activitățile de implementare a *Strategiei* care țin de competența ministerelor.²⁴ Fiecare dintre aceste comisii este condusă de către un secretar de stat, și include un membru al Comitetului Mixt și încă trei până la patru membri, dintre care unul este desemnat de către ONG-urile romilor. „Raportul Alternativ“ susține că nici aceste Comisii Ministeriale nu se întâlnesc în mod regulat și că întâlnirile care se țin sunt „semi-secrete.”²⁵ FCCR a desemnat experți romi. Totuși, datorită, se pare, absenței unor reguli clare de funcționare internă, membri romi nu au fost consultați și nici măcar invitați să participe la toate

---

Documentul a fost completat cu informații furnizate de către ministere și de către Consultanța Europeană MEDE, compania care a administrat Programul Phare pentru Îmbunătățirea Situației Romilor, și a fost elaborat de Ministerul Informațiilor Publice.

²² „Implementarea HG 430/2001 ‘Strategia de Îmbunătățire a Situației Romilor,’ Raport Alternativ,” Revista *Aven Amentza* nr. 19-20, aprilie-mai 2002.

²³ Nicolae Păun – Președinte al PSDR și membru al Parlamentului, Vasile Ionescu – Președinte al Centrului Romilor pentru Politici Publice *Aven Amentza* și consilier în Ministerul Culturii și Cultelor, Delia Grigore – Președinte al ASTRA/SATRA, Costel Bercuș – Director executiv al Romani CRISS, Maria Ionescu – consilier al Biroului Național pentru Romi.

²⁴ S-au format comisii în cadrul următoarelor ministere: Informațiilor Publice, Administrației Publice, Întreprinderilor Mici și Mijlocii, Industriei și Resurselor, Lucrărilor Publice, Transportului și Locuinței, Agriculturii, Muncii și Solidarității Sociale, Sănătății și Familiei, Tineretului și Sportului, Justiției, Culturii și Cultelor, Educației și Cercetării, Afacerilor Externe, de Interne, Apărării Naționale și în cadrul Autorității Naționale pentru Protecția Copilului.

²⁵ „Implementarea HG 430/2001 ‘Strategia de Îmbunătățire a Situației Romilor,’ Raport Alternativ,” Revista *Aven Amentza* nr. 19-20, aprilie-mai 2002.

întâlnirile Comitetului Mixt sau ale Comisiilor Ministeriale.²⁶ S-ar putea ca atenția insuficientă acordată problemelor romilor, precum și ajustările organizatorice la noua structură a Comisiilor în cadrul ministerelor să fi contribuit la slăbirea lor.

Urmărirea și raportarea cheltuielilor efectuate intră sub incidența legilor guvernamentale financiar-contabile generale. Acestea sunt completate cu măsuri specificate de către finanțatorii externi, cum ar fi UE sau UNDP, în contractele pe proiecte. *Strategia* nu prevede nici un mecanism centralizat de control financiar sau de bugetare; nivelul finanțării proiectelor rămâne la latitudinea fiecărui minister în parte. După cum opina Comitetul Consultativ al Convenției Cadru pentru Protecția Minorităților (de aici înainte denumită CCPM), „există o mare diferență între ministere în ceea ce privește hotărârea de a lua măsuri eficiente de îmbunătățire a situației romilor”²⁷. Comitetul continuă, recomandând ca Guvernul „să acorde o atenție specială modului în care toate organele vizate implementează pe deplin și în mod coerent planul, având în vedere resursele și competențele Oficiului Național pentru Romi sunt limitate”²⁸

Într-adevăr, nivelul actual de finanțare a *Strategiei* este foarte scăzut. La solicitarea Oficiului Național pentru Romi, compania de asistență tehnică, MEDE European Consultancy, a estimat că nivelul finanțării pentru implementarea *Strategiei* este de aproximativ 105 milioane €, din care 31 la sută ar trebui să reprezinte contribuția Guvernului, iar cele 69 de procente rămase urmând să fie acoperite din resurse extrabugetare.²⁹ Cu toate acestea, în elaborarea bugetului de stat pentru anul 2002 nu au fost alocate deloc fonduri pentru implementarea *Strategiei*, deși se așteaptă ca mulți romi să beneficieze de pe urma unor măsuri prevăzute în afara cadrului *Strategiei*.³⁰

---

²⁶ Atât Costel Bercuș cât și Vasile Ionescu au declarat că nu au fost invitați la nici o întrunire a comisiei, interviu telefonic, aprilie 2002.

²⁷ Comitetul Consultativ al Convenției Cadru, *Opinie despre România*, Strasbourg, 2001, paragraf 25.

²⁸ Comitetul Consultativ al Convenției Cadru, *Opinie despre România*, Strasbourg, 2001, paragraf 25.

²⁹ Estimare făcută de MEDE European Consultancy după consultarea fiecărui minister implicat în implementarea *Strategiei*, 2001.

³⁰ Inclusiv măsuri de securitate socială, abordate în subcapitolul 3.2.4, mai jos.

Se așteaptă ca bugetul pentru anul 2003 să prevadă fonduri pentru implementarea *Strategiei*.³¹ Strategia Guvernului prevede și crearea unei fundații de interes public pentru problemele romilor în vederea atragerii de fonduri extrabugetare atât din țară cât și din străinătate, fonduri ce urmează să fie utilizate pentru implementarea Strategiei. La finele anului 2001, Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi (CRCR) a semnat un acord cu Ministerul Finanțelor Publice – Oficiul de Plăți și Contractare Phare pentru administrarea Componentei a patra a programului Phare de Dezvoltare a Societății Civile 2000 – Fondul pentru Îmbunătățirea Situației Romilor.

Capitolul nouă al Strategiei, „Planul General de Măsuri pentru Aplicarea Strategiei”, prezintă în detaliu 123 de proiecte și activități. În multe cazuri, se menționează termene pentru încheierea proiectelor și este nominalizat ministerul (sau ministerele) responsabile pentru ducerea la îndeplinire a sarcinilor. Cu toate acestea, de multe ori termenele nu au fost respectate. Lipsa specificării concrete a responsabililor permite ministerelor să paseze responsabilitatea pentru îndeplinirea unei sarcini de la un departament la altul sau de la o agenție la alta în cadrul ministerului, situație care determină întârzieri în deblocarea resurselor alocate implementării. După unele întârzieri datorate dificultăților întâmpinate în operația de colectare a informațiilor de la ministere, raportul Comitetului Mixt asupra implementării strategiei până în prezent a fost făcut public în aprilie 2002.³² În timp ce capitolele referitoare la instituții, administrație publică și educație sunt bine redactate și detaliate în această primă evaluare, alte capitole constată prea puțini pași înainte și nu fac altceva decât să reitereze prevederile Strategiei. Cu toate acestea, Guvernul a demonstrat că este sincer implicat în implementarea Strategiei, atitudine de importanță crescândă pe măsură ce se va înainta în procesul de implementare.

Organul executiv al Comitetului Mixt de Implementare și Monitorizare, Oficiul Național pentru Romi, are doar putere limitată în ceea ce privește implementarea *Strategiei*. Având în vedere că *Strategia* a fost adoptată ca Hotărâre de Guvern, ea nu are caracter de lege și nu prevede sancțiuni pentru situațiile în care organele în drept eșuează în îndeplinirea sarcinilor ce le revin. În calitate de șef al Guvernului, doar Primul-ministru poate interveni pentru a cere ministerelor să își îndeplinească obligațiile. Reprezentanți ai PRSD au cerut Primului-ministru să se implice în reactivarea procesului de implementare a *Strategiei*, el urmând a

³¹ Interviu cu Marica Ionescu, Oficiul Național pentru Romi, martie 2002, București

³² Ministerul Informațiilor Publice, *Raport asupra stadiului implementării*, p. 4.

aborda problema implementării *Strategiei* în cadrul teleconferințelor periodice cu prefectii (reprezentanți ai Guvernului la nivel județean).

Unele dintre măsurile prevăzute de *Strategia Guvernului* vor fi abordate și în cadrul „Planului Național de Dezvoltare Locală a Comunităților de Romi“, pe care Strategia o menționează ca măsură organizatorică ce trebuie luată sub auspiciile sale.³³ Aceste măsuri se referă în principal la îmbunătățirea infrastructurii și la reabilitarea locuințelor, crearea de locuri de muncă și sănătate. Se află în curs de pregătire un proiect Phare pentru elaborarea planului, în colaborare cu Oficiul Național pentru Romi, proiect ce se prevede a se încheia în 2003, cu un buget propus de 6 milioane €, din care Guvernul trebuie să contribuie cu 1,25 milioane €. Programul are scopul de a întări instituțiile de la nivel local și județean, în vederea asigurării unor parteneriate echitabile și durabile între comunitățile de romi și administrația publică.

Organisme județene – prefecturi

Birourile județene au fost create în cadrul prefecturilor, în subordinea Comisiei Ministeriale pentru Problemele Romilor din Ministerul Administrației Publice. Birourile județene au fost create pentru a evalua situația romilor la nivel local și pentru a coordona îndeplinirea programelor de dezvoltare locală în cadrul procesului de implementare a *Strategiei Guvernului*. Fiecare birou dispune de trei sau patru angajați, dintre care cel puțin unul trebuie să fie de etnie romă. Angajarea personalului se face de către prefectură. În majoritatea cazurilor, cei angajați pe post de consilieri pentru problemele romilor au diplomă universitară și sunt desemnați pe posturi de către Partida Romilor Social Democrată (PRSD).³⁴ Până în mai 2002 și ultimul județ care mai trebuia să numească expertul pentru problemele romilor și-a îndeplinit sarcina și a înființat Biroul pentru Problemele Romilor. În general, personalul Birourilor Județene raportează că majoritatea sarcinilor care le revin se referă la rezolvarea solicitărilor de ajutor social,

---

³³ Strategia Guvernului, Capitolul XI, Plan General de Măsuri pentru Aplicarea Strategiei de Îmbunătățire a Situației Romilor, punctul 20.

³⁴ Ivan Gheorghe, sub-secretar de stat, Ministerul Informațiilor Publice, intervenție făcută la Seminarul referitor la situația romilor din România, 2-3 noiembrie 2001, București, „... Dintre aceștia, 30 au diplome universitare și nu sunt angajați politic... Doisprezece au studii liceale și, între ei, unii sunt persoane mai în vârstă, provenind din rândul activiștilor. ”

certificarea stării de șomaj și documente legate de locuințe, identitate și proprietate.³⁵

Experți din cadrul Birourilor Județene declară că dispun de resurse adecvate; totuși, unii au menționat faptul că o mașină sau un alt mijloc de transport le-ar ușura munca de teren în comunitățile rome.³⁶ Ministerul Administrației Publice acoperă costurile cu salariile, precum și costurile administrative legate de consilierii pentru problemele romilor angajați la Birourile Județene pentru Romi, în vreme ce Oficiul Național pentru Romi și-a adus contribuția oferind calculatoare și imprimante fiecăruia dintre cele 42 de birouri în baza unui contract semnat cu Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună” din București.

Birourile județene pentru romi trebuie să convină asupra unor grupuri de lucru la nivel județean, care să includă reprezentanți ai Birourilor Județene, reprezentanți ai ONG-urilor și lideri ai comunității de romi. Din 42 de județe, mai puțin de 15 au reușit să formeze grupuri de lucru până în vara anului 2002.³⁷ La inițiativa Agenției de Dezvoltare Comunitară „Împreună” din București, formarea a încă zece astfel de grupuri va fi sprijinită printr-un proiect finanțat din Programul Phare Access 2000.³⁸ Dar nici chiar grupurile care au fost formate nu au reușit să obțină rezultate concrete: citând un reprezentant al unui Birou Județean, grupul de lucru local nu funcționează corespunzător deoarece Biroul Județean nu are autoritatea sau influența necesară asupra instituțiilor reprezentate, cum ar fi oficiile forțelor de muncă sau centrele de ocrotire a sănătății.³⁹

³⁵ Interviu cu experții în problemele romilor din cadrul Biroului Județean pentru Problemele Romilor: Viorica Gotu – județul Galați, Corina Copeți – județul Hunedoara, Turcata Nicolae – județul Mureș, Elena Dumitrașcu – județul Suceava, iulie – august 2002.

³⁶ Interviu cu Viorica Gotu, expert în problemele romilor, Biroul Județean pentru Problemele Romilor, Galați, 1 august 2002; interviu cu Turcata Nicolae, expert în problemele romilor, Biroul Județean pentru Problemele Romilor Târgu Mureș, 14 august 2002.

³⁷ În „Implementarea HG 430/2001 „Strategia de Îmbunătățire a Situației Romilor”, Raport Alternativ, revista *Aven Amentza* nr. 19-20, aprilie-mai 2002 sunt menționate 13 grupuri.

³⁸ Interviu cu Gelu Duminica, Director al Agenției de Dezvoltare Comunitară „Împreună”, aprilie 2002; proiectul este finanțat de Phare ACCESS 2000, componentă micro-proiecte

³⁹ Interviu cu Viorica Gotu, expert în problemele romilor, Biroul Județean pentru Problemele Romilor, Galați, 1 august 2002.

Organisme locale

Conform *Strategiei Guvernului*, posturile de experți locali pentru problemele romilor vor fi cuprinse în cadrul primăriilor și se vor afla în subordinea primarului și a Biroului Județean pentru Romi.⁴⁰ Implementarea acestei măsuri a început abia de curând deoarece nu s-au alocat fonduri suplimentare, iar majoritatea localităților nu dispun de resurse pentru a crea un post nou. Până în aprilie 2002 fuseseră desemnați oficial 339 de experți locali pentru problemele romilor.⁴¹ Totuși, nu în toate cazurile acești experți sunt de etnie romă și în multe cazuri au fost numiți ca „experți pentru problemele romilor” funcționari care erau deja angajați și cărora li s-au adăugat unele sarcini noi pe fișa postului deoarece nu au existat fonduri pentru angajarea de personal suplimentar. Un reprezentant al unui Birou Județean pentru Problemele Romilor arăta că „acești funcționari nu au nici un fel de cunoștințe și nici un fel de motivație pentru a munci în direcția rezolvării problemelor romilor; pentru ei este vorba doar de o sarcină de serviciu în plus.”⁴²

Participarea societății civile

Implicarea romilor atât în elaborarea, cât și în implementarea *Strategiei Guvernului* a fost puternică, dar ea a fost politizată și, în unele cazuri, chiar contraproductivă.⁴³ De la adoptarea Strategiei, reprezentanții ONG-urilor și-au exprimat nemulțumirea cu privire la întârzierile înregistrate în implementarea acesteia, mai ales în ceea ce privește măsurile antidiscriminare Majoritatea plângerilor făcute de ONG-uri s-au referit la desemnarea consilierilor pentru problemele romilor în cadrul guvernelor locale.⁴⁴ ONG-urile și-au exprimat îngrijorarea cu privire la

---

⁴⁰ Strategia Guvernului, Capitolul VIII, punctul 4

⁴¹ Ministerul Informațiilor Publice, *Raport asupra stadiului implementării*, p. 5.

⁴² Interviu cu Viorica Gotu, expert în problemele romilor, Biroul Județean pentru Problemele Romilor, Galați, 1 august 2002.

⁴³ Intervenția lui Vasile Ionescu, Conferința asupra îmbunătățirii situației romilor din România, organizată de agențiile Națiunilor Unite în România și de Guvernul României, 2-3 noiembrie 2001.

⁴⁴ Vezi Raport asupra seminarului organizat de NU și de Guvernul României în legătură cu îmbunătățirea situației romilor în România, 2-3 noiembrie 2001, București (de aici înainte, „Seminarul din noiembrie de la București”; intervenția lui Costel Bercuș, Director executiv al Romani CRIS)

obiectivitatea Comitetului Mixt și la criteriile politice la care se recurge în desemnarea personalului implicat în derularea proiectelor ce se adresează romilor.⁴⁵ Multe plângeri s-au referit la numirea consilierilor pentru problemele romilor în cadrul guvernelor locale. Unii reprezentanți ai ONG-urilor romilor au declarat că guvernul are o viziune diferită de a lor în ceea ce privește implementarea *Strategiei* și au solicitat o colaborare mai funcțională cu societatea civilă în implementarea acestei *Strategii*.⁴⁶

Oficiali din Ministerul Informațiilor Publice au făcut remarci pozitive la adresa colaborării cu organizațiile societății civile a romilor și au subliniat că această cooperare este extrem de utilă deoarece acolo unde instituțiile publice eșuează, ONG-urile pot reuși.⁴⁷ Totuși, principalul partener al Guvernului, PRSD, nu a fost capabil să mobilizeze resursele pentru romi de la nivel local. Într-un efort de îmbunătățire a eficienței implementării *Strategiei*, PRSD a înființat o nouă structură, „Cartel RO 430“, pentru a realiza legătura cu Guvernul.⁴⁸ Dar acest organism a obținut foarte puține rezultate concrete, iar unii activiști romi consideră că structura există doar pe hârtie.⁴⁹

În general, membrii fiecărui organism reprezentativ provin din rândul aceluiași grup de lideri romi, creându-se uneori confuzie în legătură cu relevanța continuității unui anume organism. Această situație a restrâns, în mod paradoxal, capacitatea organizațiilor romilor de a identifica probleme comune pentru care să acționeze împreună sau de a defini o abordare comună în implementarea *Strategiei*. În cadrul unui interviu, sub-secretarul de stat din Ministerul Informațiilor Publice, a declarat că Convenția Cadru a Romilor, înființată în același an și având același obiectiv ca și „Cartel RO 430“, „nu mai există“ deoarece

⁴⁵ Intervenția lui Vasile Ionescu, Președinte al Centrului Romilor-Aven Amentza pentru Politici Publice la Seminarul din noiembrie 2001 de la București.

⁴⁶ Declarația lui Vasile Ionescu, Președinte al Centrului Romilor-Aven Amentza pentru Politici Publice la Seminarul din noiembrie 2001 de la București.

⁴⁷ Părerile exprimate de către Dan Jurcan, secretar de stat în Ministerul Informațiilor Publice, la lansarea „Fondului pentru îmbunătățirea situației romilor“, a patra componentă a programului Phare Dezvoltarea Societății Civile 2000.

⁴⁸ Buletinul DIVERS, An I, nr. 44, 8 noiembrie 2001: Interviul cu sub-secretarul de stat Ivan Gheorghe: Cartel RO 430 va avea rolul de a ... „contribui la eficientizarea implementării *Strategiei* pentru îmbunătățirea situației romilor” și va deveni „unica organizație care va sprijini Guvernul în demersul de implementare...”

⁴⁹ Interviul cu Toader Burtea, președinte al Asociației Democratice Libere a Romilor Petroșani, aprilie 2002, Cluj Napoca.

toți membrii s-au mutat la Cartel și, astfel, „Convenția Cadru a fost absorbită“. Președintele Convenției Cadru a Romilor a adăugat că „Convenția Cadru a Romilor a semnat un protocol cu Comitetul Permanent în ceea ce privește implementarea. Dar majoritatea membrilor Comitetului Permanent [al Convenției Cadru] sunt și membri ai Comitetului Mixt de Implementare și Monitorizare, astfel încât demisionarea acestor membri ar însemna blocarea strategiei.”⁵⁰

În iunie 2002, PRSD și Partidul Social Democrat au semnat un acord, „Protocolul de Colaborare și Parteneriat Politic“, care se concentrează asupra cooperării dintre PSD și PRSD în promovarea și monitorizarea implementării Strategiei Guvernului. Protocolul reclamă înființarea unui nou „Departament de Stat pentru Problemele Romilor“ și promovarea problemelor romilor la nivel internațional. Acest acord are și o dimensiune politică mai explicită, legată de promovarea în funcții a reprezentanților romilor în cadrul instituțiilor statului, de consultările la nivel parlamentar, de girul acordat de către PRSD candidaților PSD și de colaborarea la nivel județean și local.⁵¹ Cu toate acestea, de atunci și până în prezent reprezentanți ai PRSD și-au exprimat nemulțumirea în ceea ce privește respectarea protocolului încheiat de către PSD,⁵² și au declarat chiar că PRSD va semna un acord cu partidul de extremă dreaptă România Mare în cazul în care ritmul de implementare a Strategiei nu se ameliorează.⁵³

2.5. PROGRAMUL ȘI OPINIA PUBLICĂ

S-au făcut puține eforturi de a prezenta opiniei publice largi *Strategia Guvernului*. Resursele guvernamentale alocate conștientizării opiniei publice asupra proiectelor și obiectivelor *Strategiei* au fost minime, deși una dintre componentele *Strategiei* se referă la îmbunătățirea comunicării și a participării civice. În 2001 și în 2002 reprezentanți ai Guvernului au ținut prezentări pe tema implementării Strategiei în cadrul unor întâlniri naționale și internaționale, inclusiv la

---

⁵⁰ Buletinul DIVERS, An I, nr. 44, 8 noiembrie 2001

⁵¹ Vezi <<http://www.psd.ro/documente/protocol-psd-partida-romi.pdf>> (accesat 2 octombrie 2002)

⁵² Cazuri despre minoritățile etnice, nr. 20, 26 august 2002.

⁵³ Vezi RFE/RL *Newsline*, 15 august, “Lider român de etnie romă amenință să susțină un partid extremist.”

Conferința OSCE din septembrie 2001, la Conferința Agențiilor pentru Romi din cadrul Națiunilor Unite din noiembrie 2001 și la Conferința de la Brașov despre implementarea la nivel local a Strategiei de îmbunătățire a situației romilor, tot în noiembrie 2001.

Mass media românească a recurs deseori la stereotipuri negative în prezentarea problemelor romilor și, deși s-au făcut unele referiri pozitive la adresa *Strategiei Guvernului*, manifestările negative continuă. Agenția de presă independentă a romilor raportează periodic asupra problemelor generale ale romilor și în aceste rapoarte problema implementării Strategiei apare deseori.⁵⁴ (Vezi subcapitolul 3.4.4.)

Sunt necesare eforturi sporite în vederea câștigării sprijinului larg pentru Strategie. Publicul larg a perceput Strategia ca pe o măsură necesară, mai ales din perspectiva procesului de aderare la UE, dar se pare că încrederea în realizarea obiectivelor programului este scăzută.⁵⁵ Strategia Guvernului a fost bine primită de organizațiile romilor aparținând societății civile, precum și de liderii romi care au subliniat în special importanța voinței politice atât la cel mai înalt nivel de stat, cât și la nivel local; se înțelege că implementarea va depinde de gradul de implicare manifestat de către autoritățile statului.⁵⁶

2.6. PROGRAMUL ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondurile provenite din programe Phare și ale Uniunii Europene au fost de importanță majoră pentru Strategia Guvernului începând din faza de elaborare a proiectului, în 1998, și până la implementarea proiectelor care testează principiile Strategiei, în 2001 și mai departe.⁵⁷ Deși unele organizații și-au exprimat nemulțumirea în legătură cu rigiditatea procedurilor de solicitare a fondurilor Phare, sprijinul acordat de UE a făcut posibilă demararea multor proiecte ce se

⁵⁴ Agenția de presă a romilor publică un buletin în limba engleză la adresa <http://groups.yahoo.com/group/roma_news_en> (accesat 2 octombrie 2002).

⁵⁵ Interviu cu Mariea Ionescu, Oficiul Național pentru Romi, 15 martie 2002, București

⁵⁶ Masă rotundă OSI, București, iunie 2002.

⁵⁷ Vezi R.W. Murray, *Testing the Strategy (Testarea strategiei)*, Mede European Consultancy, octombrie 2001 (de aici înainte, "*Testing the Strategy*" – *Testarea strategiei*). Vezi <http://www.rroma.ro/download/testing_strategy.pdf> (accesat 2 octombrie 2002)

adrează nevoilor comunităților de romi. Politica UE de finanțare a proiectelor prevăzute de Strategie sprijină în mod direct recomandările făcute în Rapoartele Periodice, în care Comisia a apreciat pozitiv Guvernul pentru adoptarea Strategiei, dar a și remarcat că măsurile acesteia trebuie să fie implementate comprehensiv, acordându-se atenție specială eliminării discriminării.

Elaborarea *Strategiei Guvernului* s-a făcut cu sprijinul unui program Phare în 1998.⁵⁸ Compania olandeză, MEDE European Consultancy, a fost desemnată ca Autoritate Contractantă în parteneriat cu British Minority Rights Group. Proiectul „Îmbunătățirea situației romilor” a avut două obiective: să sprijine Guvernul României în elaborarea unei strategii/raport pentru a contribui la eliminarea tuturor formelor de discriminare a romilor. Proiectul a mai urmărit și să constituie un „Fond de Parteneriat pentru Romi” care să distribuie 900.000 € sub formă de granturi pentru proiecte

Implementarea celor două componente a fost întârziată cu aproximativ doi ani, în parte datorită dificultăților legate de câștigarea sprijinului în cadrul structurilor politice și de crearea parteneriatului dintre Guvern și Partida Romilor Social Democrată. De asemenea, alegerile din anul 2000 au încetinit ritmul implementării.

Prima componentă, Raportul, a fost realizată prin adoptarea Strategiei Guvernului, în aprilie 2001, în timp ce cea de a doua componentă, „Fondul de Parteneriat pentru Romi”, a fost lansată în ianuarie 2001, cu următoarele obiective:

- Testarea/experimentarea de strategii ministeriale prin sprijinirea inițiativelor de cooperare între organizațiile guvernamentale (locale) și comunitățile de romi.
- Dezvoltarea capacității ONG-urilor existente ale romilor și stimularea dezvoltării unor noi organizații ale romilor în zonele în care nu activează nici o astfel de organizație

---

⁵⁸ RO 9803.01, programul „Îmbunătățirea situației romilor din România”, cu un buget total de 2 milioane €.

- Identificarea și sprijinirea de parteneriate sustenabile și de proiecte inovatoare ale comunităților de romi în colaborare cu autoritățile publice locale.⁵⁹

Dintre cele 334 de solicitări înaintate, au fost selectate 40 de proiecte care acoperă majoritatea sectoarelor vizate de *Strategie*. Aceste proiecte au fost implementate în perioada 2001 – 2002.

Selecția s-a făcut pe baza procedurilor recomandate de instrucțiunile Phare.⁶⁰ S-a ales o Comisie de Evaluare și o echipă de asesori pentru a asigura participarea unor reprezentanți care cunosc problemele din regiune, recunoscuți ca fiind imparțiali și discreți. Numele membrilor comitetului de evaluare și ale asesorilor nu sunt făcute publice⁶¹; se știe însă că în 2001 unul dintre membrii comitetului a fost de etnie romă, în timp ce în 2002 există doi reprezentanți romi într-o echipă de trei membri. Evaluarea pe care aceștia o fac constituie baza pe care Comisia de Evaluare face recomandările pentru finanțare, care, la rândul lor, sunt revăzute de Delegația UE mai ales din perspectiva aspectelor procedurale și financiare ale procesului. Apoi Autoritatea Contractantă (pentru programul anterior - MEDE European Consultancy, actualmente Oficiul de Plăți și Contractare al Ministerului Finanțelor Publice) ia decizia finală în ceea ce privește lista proiectelor ce urmează a fi finanțate.

Unii solicitanți și-au exprimat îngrijorarea cu privire la transparența procedurii aplicate de Phare și au considerat că lipsa sa de flexibilitate poate deveni apăsătoare pentru organizații mai mici care solicită un nivel mai scăzut de finanțare. Indiferent de anvergura unui proiect, de obiectul acestuia sau de nivelul de finanțare solicitat, procedura este aceeași.

În ultimii ani, majoritatea proiectelor care se adresează romilor inițiate cu finanțare de la Uniunea Europeană și de la alți finanțatori internaționali au fost

⁵⁹ Ghid pentru solicitanți, Fundația Parteneri pentru Romi, inaugurată oficial la 26 ianuarie 2001. Vezi și site-ul web oficial al Delegației UE în România, <www.infoeuropa.ro>

⁶⁰ Vezi <http://europa.eu.int/comm/europeaid/tender/gestion/pg/e_en.htm> (accesat 3 octombrie 2002).

⁶¹ *Ghid practic pentru încheierea de contracte de ajutor extern cu CE (Guide to EC external aid contract procedures)*, p. 158. „Întreaga procedură, de la redactarea invitațiilor de depunere a propunerilor și până la selectarea solicitanților câștigători este confidențială. Deciziile Comisiei de Evaluare sunt colective, iar dezbaterile acesteia sunt secrete. Membrii comisiei sunt obligați să păstreze secretul.”

implementate *ad hoc* și s-au concentrat în principal asupra problemelor sociale și economice. Având în vedere că înainte de anul 2001 nu a existat nici un program guvernamental formal, nu a existat nici o structură în care diversele inițiative să se poată integra. Într-o evaluare intermediară a proiectelor susținute din Fondul de Parteneriat pentru Romi se menționează că „proiectele au fost elaborate și implementate în funcție de nevoile locale și soluțiile identificate în cadrul anumitor comunități, ele nu au fost elaborate pentru a verifica unele măsuri guvernamentale și nu au fost gestionate la nivel guvernamental central.”⁶² Fondul de Parteneriat pentru Romi a fost sursa UE de finanțare cea mai consistentă pentru proiectele ce se adresează romilor din România.

Prin intermediul programelor Phare Lien și Phare Democracy, între 1995 și 1999, s-a distribuit sub formă de granturi pentru 26 de proiecte adresate problemelor romilor suma de 200.000 €; dintre aceste proiecte doar zece au fost implementate direct de către organizații ale romilor, în timp ce restul au fost derulate de către alte ONG-uri sau instituții publice. În 2002-2003, în cadrul programului Phare de Dezvoltare a Societății Civile,⁶³ una dintre componente a fost destinată problemelor romilor. Componenta, „Fondul pentru îmbunătățirea situației romilor”, dispune de un buget total de 927.500 €, care va fi distribuit sub formă de granturi pentru un număr de 29 de proiecte.⁶⁴

În cadrul programului Phare RO9803.01 s-a întocmit o bază de date și s-a editat o publicație intitulată „Proiecte pentru Romii din România, 1990 - 2000” cu scopul de a servi ca instrument instituțiilor guvernamentale, finanțatorilor și ONG-urilor în dezvoltarea și implementarea politicilor de îmbunătățire a situației romilor.⁶⁵ Numărul mare de proiecte implementate menționat în acest index este disproporționat față de rezultatele obținute și nu există certitudinea că toate proiectele s-au concentrat asupra comunităților de romi și nu asupra populației defavorizate în sens general.

---

⁶² *Testing the Strategy*, p. 1.

⁶³ Phare RO 0004.02 Dezvoltarea Societății Civile 2000, cu un buget total de patru milioane €.

⁶⁴ Lista celor 29 de proiecte poate fi consultată la adresa <<http://www.romacenter.ro/documente/PR%20ROMA%20RO%20castigatori.doc>> (accesat 2 octombrie 2002).

⁶⁵ *Proiecte pentru Romii din România, 1990 - 2000*, editat de Viorel Anastasoae și Daniela Tarnovski, poate fi consultat pe site-ul internet <www.rroma.ro>

În Raportul Periodic pe anul 1999, publicat înainte de adoptarea *Strategiei*, Comisia Europeană s-a pronunțat deosebit de critic la adresa nivelului de implicare a Guvernului în rezolvarea problemelor comunităților de romi⁶⁶.

În schimb, Raportul Periodic pe anul 2001 a apreciat pozitiv adoptarea Strategiei Guvernului, care fusese o prioritate a Parteneriatului pentru Aderare din 1999 (revizuit după acea dată)⁶⁷, și consideră *Strategia* ca fiind un document „comprehensiv și de bună calitate care a fost elaborat împreună cu organizațiile romilor și care a fost bine primit de acestea.”⁶⁸ Descentralizarea și implicarea instituțiilor la nivel local sunt percepute ca trăsături de bază ale *Strategiei*⁶⁹, astfel încât sprijinul Fondului de Parteneriat s-a acordat aproape exclusiv inițiativelor locale.⁷⁰ Concluzia Raportului este că „eforturile României vor trebui de acum să se concentreze asupra implementării *Strategiei*, cu scopul de a combate în mod eficient discriminarea atât de răspândită și de a îmbunătăți condițiile de viață.”⁷¹

Raportul subliniază că ONG-urile romilor vor trebui să joace un rol activ în implementarea *Strategiei*, dar observă în același timp că lipsa de unitate dintre organizațiile de romi ar putea constitui un obstacol.⁷² Organizațiile societății civile au arătat că această perspectivă nu ține cont de diversele comunități pe care organizațiile lor le reprezintă și nu examinează modurile în care politica Guvernului a determinat apariția tensiunilor și a fricțiunilor în sânul ONG-urilor.⁷³

---

⁶⁶ Comisia Comunităților Europene, *Raport Periodic 2000 al Comisiei asupra progresului României în vederea aderării*, Bruxelles, 2000, p. 23.

⁶⁷ Comisia Comunităților Europene, *Raport Periodic 2001 asupra progresului României în vederea aderării*, Bruxelles, noiembrie 2001, p. 29. (de aici înainte denumit: Raport Periodic UE 2001).

⁶⁸ Raport Periodic UE 2001, p. 29.

⁶⁹ Raport Periodic UE 2001, p. 29.

⁷⁰ Vezi în general, *Testing the Strategy*.

⁷¹ Raport Periodic UE 2001, p. 30.

⁷² Raport Periodic UE 2001, p. 29.

⁷³ Masă rotundă, București, iunie 2002.

3. Programul Guvernului – Implementare

3.1. OBIECTIVELE DECLARATE ALE PROGRAMULUI

Strategia Guvernului abordează o gamă largă de probleme ce afectează minoritatea romă, adresându-se prevenirii discriminării, stabilirii de măsuri pentru redresarea inegalităților prezente și sprijinirea promovării identității ca minoritate. Obiectivele generale ale *Strategiei* sunt următoarele:

- Delegarea obiectivelor și responsabilităților politice legate de problematica romilor asumate de guvern către autoritățile publice centrale și locale în aplicarea măsurilor de îmbunătățire a situației romilor;
- Sprijinirea formării și promovării unei elite intelectuale și economice în cadrul comunităților de romi pentru a facilita aplicarea politicilor de integrare socială și modernizare;
- Combaterea stereotipurilor și prejudecăților anumitor funcționari din instituțiile publice;
- Încurajarea unei schimbări pozitive în opinia publică în legătură cu etnia romilor, pe baza principiilor toleranței și solidarității sociale;
- Stimularea participării etniei romilor la viața economică, socială, educațională, culturală și politică a societății, prin atragerea lor în diverse programe de asistență și dezvoltare comunitară;
- Prevenirea discriminării instituționale și sociale îndreptate împotriva romilor în accesul acestora la serviciile oferite de societate.
- Asigurarea condițiilor pentru șanse egale în vederea atingerii unui standard decent de viață.⁷⁴

---

⁷⁴ Strategia Guvernului, Capitolul III.

3.2. PROGRAMUL GUVERNULUI ȘI DISCRIMINAREA

Strategia Guvernului definește eliminarea discriminării ca una dintre condițiile cele mai importante pentru îmbunătățirea situației romilor. În deschiderea Strategiei, se menționează că „romii au fost de-a lungul istoriei obiectul robiei și discriminării, fenomene care au lăsat urme profunde în memoria colectivă și care au condus la marginalizarea romilor în societate”.⁷⁵ În tot cuprinsul textului, Strategia stabilește măsuri specifice de rezolvare a inegalităților și de prevenire a discriminării pe viitor. Aceste măsuri includ:

- Înființarea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării și includerea de reprezentanți ai romilor în această structură;
- Monitorizarea aplicării prevederilor OU 137/2000 [acum Legea 48/2002] și sancționarea funcționarilor publici care au săvârșit acte de discriminare a cetățenilor;⁷⁶
- Inițierea unor programe de prevenire și combatere a discriminării pentru copiii romi instituționalizați, precum și pentru celelalte categorii de copii aflați în dificultate;⁷⁷
- Inițierea unui program de combatere a discriminării în mass-media;
- Inițierea unor programe de informare privind combaterea discriminării la angajarea în muncă;
- Mediatizarea cazurilor de discriminare a romilor de către persoanele fizice sau juridice prin mass media;
- Conceperea și implementarea unor programe de sprijinire a dezvoltării societății civile a romilor, în scopul sprijinirii eforturilor lor de prevenire și combatere a discriminării.⁷⁸

Atât activiștii locali, cât și comunitatea internațională au salutat intrarea în vigoare, deși cu mare întârziere, a Legii 48/2002 ca instrument potențial eficient

---

⁷⁵ *Strategia Guvernului*, Capitolul I, Considerații generale

⁷⁶ Vezi Strategia de îmbunătățire a situației romilor, Hotărârea 430/2000, Capitolul VII, A. , punctele 2 și 6

⁷⁷ Vezi Strategia de îmbunătățire a situației romilor, Hotărârea 430/2000, Capitolul VII, G. , punctul 2

⁷⁸ Strategia Guvernului, Capitolul VII, secțiunea J. , punctele 2,3,6,8

de eliminare a discriminării.⁷⁹ Legea dă o definiție largă discriminării pe motiv de etnie, rasă și sex și se referă la egalitate în activitatea economică în ceea ce privește dreptul la muncă, acces la servicii juridice, administrative și de sănătate, acces la alte servicii, bunuri și facilități, acces la educație și dreptul la demnitatea persoanei.⁸⁰ Legea prevede și înființarea unui organism însărcinat cu monitorizarea și aplicarea legii, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD).

Totuși, legea nu corespunde standardelor prevăzute de “Directiva UE cu privire la implementarea principiului tratamentului egal între persoane indiferent de originea rasială sau etnică”, standarde care asigură protecția minimală împotriva discriminării.⁸¹ Legea 48/2002 nu definește în mod adecvat discriminarea indirectă, referindu-se doar la discriminare „activă” și „pasivă”.⁸² Mai mult, nu există prevederi referitoare la hărțuire sau intimidare, iar standardul referitor la dovadă nu este definit suficient de explicit pentru a permite introducerea dovezii statistice. Legea nu prevede pentru cazurile de discriminare inversarea sarcinii probei, deși CNCD putea să o facă în definirea procedurilor proprii.

CNCD este subordonat din punct de vedere administrativ Secretariatului General al Guvernului, deși inițial a fost concepută ca un organism independent. Consiliul cuprinde șase membri și un președinte care deține statutul de Secretar de Stat.⁸³ Cu mare întârziere, CNCD a fost înființat prin hotărârea Primului-ministru la 31 iulie 2002. Membrii consiliului au fost desemnați pe baza propunerilor făcute de către ministerele de resort,⁸⁴ iar președintele este un fost director din cadrul Directoratului Guvernamental de Armonizare Legislativă.⁸⁵ Din păcate, nu a fost

---

⁷⁹ Vezi, de ex. Raport Periodic UE 2001, p. 29;

⁸⁰ Vezi OU 137/2000, secțiunile I,II,II, IV,V.

⁸¹ Vezi Programul de monitorizare a aderării la UE, *Protecția Minorităților 2001*, p. 394.

⁸² Vezi HG 137/2000, Art. 2(2).

⁸³ HG asupra organizării și funcționării Consiliului Național de Combatere a Discriminării, Art. 4.

⁸⁴ Decizi Primului-ministru Nr. 139/31 iulie 2002, cu privire la numirea membrilor Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării. S-au primit propuneri din partea Ministerului Informațiilor Publice, Ministerului Muncii și Solidarității Sociale, Ministerului Justiției, Ministerului Sănătății și Familiei, Ministerului Administrației Publice, Ministerului Educației și Cercetării și Ministerului de Interne.

⁸⁵ Vezi Divers – Dosare ale diversității etnice în România, nr. 18, 12 august

desemnat nici un membru de etnie romă, așa după cum s-a anticipat de altfel.⁸⁶ Deși au existat propuneri făcute de PSDR, nu au existat consultări cu ONG-urile reprezentative ale romilor, care ar fi putut contribui cu experiență și personal calificat în domeniul combaterii discriminării.⁸⁷ CNCD va avea un buget de aproximativ 3 miliarde lei (aproximativ 280.000 €⁸⁸) în 2002, iar personalul angajat va număra în final 50 de persoane.

În pofida adoptării legii anti-discriminare ca ordonanță provizorie în 2000, timp de mai bine de un an nu au fost aplicate sancțiuni împotriva discriminării romilor în baza acestei legi. În această perioadă instanțele au respins unele cazuri de discriminare motivând că CNCD (care nu fusese încă definitivat) este unicul organism abilitat să se pronunțe în cazuri de discriminare, deși de fapt instanțele ordinare au încă obligația de a audia cazuri înaintate în baza altei legislații.⁸⁹ De aceea este foarte important ca Guvernul să asigure instruirea unor specialiști din domeniul juridic și legal în lumina noii legislații; în mod cert acest lucru este necesar pentru a asigura o implementare eficientă.

Comunitatea ONG-urilor din România a urmărit activ evoluția procesului de elaborare și aplicare a legislației anti-discriminare. Grupuri aparținând societății civile au elaborat textul Ordonanței 137 și au înaintat justiției studii de caz pentru a demara procesul de instituire a unei interpretări juridice a prevederilor Legii. Recent, managerul unui club de fotbal din București a fost amendat cu 1.500.000 lei (mai puțin de 50 €) pentru că nu s-a opus acțiunii unor suporterii de a afișa pancarte cu conținut rasist și nu i-a împiedicat să facă remarci rasiste la adresa fanilor de etnie romă ai echipei adverse.⁹⁰ Deși amenda a fost mică, semnificația gestului este mare deoarece se pare că este prima dată când se aplică o astfel de sancțiune.

ONG-urile au sprijinit campanii de informare îndreptate împotriva discriminării: CRCR a desfășurat o campanie de informare în legătură cu legislația anti-

⁸⁶ HG cu privire la organizarea și funcționarea CNCD, Art. 5(5): „La desemnarea membrilor colegiului director va fi luată în considerare și prezența persoanelor aparținând minorităților naționale sau categoriilor defavorizate”.

⁸⁷ Interviu cu Mariea Ionescu, Oficiul Național pentru Romi, 23 august 2002, Constanța.

⁸⁸ Rata de schimb este calculată la 32.093 lei pentru 1€.

⁸⁹ Ordonanța 137/2000, Capitolul V, Art. 20 (3). Vezi și Romani CRISS, Raport anual 2001, Departamentul pentru Drepturile Omului, *CRISS vs. Angeley*.

⁹⁰ Vezi RFE/RL *Newsline*, 21 martie 2002, „Prima amendă aplicată în România pentru manifestări de rasism”

discriminare în 2001, finanțată din fonduri Phare și cu participarea unor tineri activiști romi. Programul „Apără-ți Drepturile!” a fost finanțat de UE în cadrul Inițiativei Europene pentru Democrație și Drepturile Omului, scopul acestuia fiind acela de a prezenta Ordonanța 137/2000 unui număr de 40 de comunități de romi din Cluj, București, Iași, Timișoara, Craiova, Bacău, Mureș și Sibiu. Ca rezultat al campaniei, aproximativ 4.000 de membri ai comunităților de romi au aflat despre existența Legii și cel puțin 200 de persoane cunosc Legea în detaliu și înțeleg rolul CNCD și al altor instituții pentru apărarea drepturilor omului.

3.2.1. Educație

Educația este o maximă prioritate a întregii *Strategii*, în contextul în care nivelul educației și al calificării profesionale a populației de romi este în general scăzut. S-au obținut rezultate impresionante în domeniul învățământului superior prin aplicarea de măsuri de acțiune afirmative menite să asigure locuri pentru romi în majoritatea universităților. Strategia Guvernului nu abordează direct discriminarea în cadrul sistemului școlar, dar stabilește obiective mai modeste, ca de exemplu întocmirea de statistici mai bune și întocmirea de studii și rapoarte referitoare la căile de îmbunătățire a frecvenței în rândul școlărilor romi.

Încurajarea frecventării școlii și reducerea ratei de abandon școlar constituie probleme prioritare ale *Strategiei Guvernului*.⁹¹ În acest scop, Ministerul Educației și Cercetării a primit în 2002 finanțare din partea Phare pentru programul „Acces la educație al categoriilor dezavantajate, în special a populației de etnie romă”. Programul dispune de o finanțare totală de 7 milioane euro, iar Delegația UE se ocupă deja de selectarea companiei de asistență tehnică. Ministerul va contribui la acest program cu 1,33 milioane €. Implementarea acestui program este prevăzută pentru perioada 2002-2004. La 10 septembrie 2002 componenta de granturi a fost lansată oficial, deschizând procesul de depunere de proiecte de către Inspectoratele Școlare Județene în colaborare cu Consiliile Județene sau cu ONG-uri care au experiență în domeniul educației sau în cel al protecției minorităților.⁹²

Institutul de Științe ale Educației, Ministerul Educației și Cercetării și UNICEF România au elaborat, la rândul lor, o strategie de stimulare a participării copiilor

---

⁹¹ Strategia Guvernului, Capitolul VII, secțiunea H, paragraful 1.

⁹² Comunicat de presă al Delegației UE, lansarea programului „Acces la educație al categoriilor dezavantajate, în special a populației de etnie romă”, București, 10 septembrie 2002. Valoarea granturilor acordate este între 200.000 și 500.000 € pe proiect; solicitantul trebuie să contribuie cu cel puțin 10% din valoarea totală a proiectului. Prin această componentă se va aloca un total de 4 milion €.

și tinerilor romi la sistemul educațional; strategia așteaptă aprobarea Ministerului Educației și Cercetării.⁹³

Strategia reclamă analiza posibilității de organizare a unor instituții de învățământ gimnazial și vocațional pentru romi în domeniile arte și meserii, învățământ vocațional și reconversie profesională.⁹⁴ Un proiect elaborat în colaborare de către Ministerul Educației și Centrul Educația 2000+ a încheiat faza de cercetări preliminare în acest sens,⁹⁵ dar Guvernul nu a inițiat încă nici un proiect pe baza constatărilor făcute.

Strategia include și programe de formare pentru mediatori școlari și programe interculturale pentru cadrele didactice.⁹⁶ Guvernul nu a întreprins nimic în vederea implementării acestui punct, deși în prezent există 11 mediatori ce activează în școli în cadrul proiectului „A doua șansă”, implementat de Centrul Educația 2000+.

Pentru a asigura un acces mai larg la învățământul superior, *Strategia* prevede acordarea în continuare a înlesnirilor și sprijinului deja acordate tinerilor romi care studiază în universități și colegii.⁹⁷ În majoritatea universităților se alocă locuri speciale pentru studenții romi în baza măsurilor afirmative, autorizate de către Ministerul Educației și Cercetării⁹⁸. Universitățile din Cluj-Napoca și Constanța, precum și Școala Națională de Științe Administrative și Politice au luat măsuri suplimentare, alocând locuri pentru candidații romi peste numărul prevăzut de către Ministerul Educației și Cercetării⁹⁹. Începând cu anul 1998, în fiecare an un număr de 150-200 studenți romi își încep studiile universitare și se estimează că în prezent aproximativ 800 de studenți romi sunt înregistrați în

⁹³ Ministerul Informațiilor Publice, *Raport asupra stadiului implementării*, p. 14.

⁹⁴ Strategia Guvernului, Capitolul VII, secțiunea H, paragraful 2.

⁹⁵ Proiectul a fost finanțat prin programul MATRA al guvernului olandez. Centrul Educația 2000+ este membru al Open Society Network cu sediul în București.

⁹⁶ Strategia Guvernului, Capitolul VII, secțiunea H, paragraful 3.

⁹⁷ Strategia Guvernului, Capitolul VII, secțiunea H, paragraful 8.

⁹⁸ Ordinul 3577 din 15 aprilie 1998, Ordinul 5083 din 26 nov. 1999, Ordinul 3294 din 1 martie 2000 și Ordinul 4542 din 18 sept. 2000 sunt acte normative ale Ministerului Educației și Cercetării (fostul Minister al Educației Naționale).

⁹⁹ *Minoritățile și educația în România. Anul școlar 2000-2001*, editor coord. Laszlo Murvai, Editura Studia, Cluj-Napoca, 2001, p. 64-65.

universități, cu sprijin de stat sau privat.¹⁰⁰ Și organizațiile non-guvernamentale au oferit burse începând cu anul 1987.¹⁰¹

Strategia prevede în continuare conceperea și implementarea unor programe de încurajare a participării părinților romi la procesele educaționale din școală și din afara ei.¹⁰² De exemplu, unitățile școlare sunt obligate să organizeze cursuri de recuperare școlară pentru romi la toate nivelurile de învățământ¹⁰³ și permite persoanelor sau organizațiilor să vină cu noi inițiative. Nu există însă nici un indiciu că Guvernul a făcut vreun pas în implementarea oricăreia dintre aceste măsuri.

În vederea stimulării angajării de consilieri pentru romi în administrația publică, *Strategia* încurajează studenții romi să se îndrepte spre instituțiile de formare a funcționarilor publici și a personalului din instituțiile publice, cum ar fi facultăți de asistență socială și administrație publică, precum și facultăți de medicină, academii militare, școli pentru formarea ofițerilor și subofițerilor din poliție și din Ministerul Apărării Naționale.¹⁰⁴ Cu excepția inițiativelor legate de creșterea numărului de studenți înscriși pentru forțele de poliție din București (vezi subcapitolul 3.3), nu pare să se fi întreprins însă prea mult în acest sens.

3.2.2. Ocuparea forței de muncă

Strategia abordează inegalitățile din sfera ocupării forței de muncă în principal din perspectiva dezvoltării economice. Planul General de Măsuri conține prevederi pentru elaborarea de măsuri care să încurajeze activitatea antreprenorială, dar acestea nu au fost urmărite. În schimb, proiectele de instruire și de ocupare a forței de muncă finanțate prin Fondul de Parteneriat pentru Romi au fost

---

¹⁰⁰ *Minoritățile și educația în România. Anul școlar 2000-2001*, editor coord. Laszlo Murvai, Editura Studia, Cluj-Napoca, 2001, p. 64: "...în fiecare an s-au alocat 150-200 de locuri candidaților romi la examenul de admitere la Constanța, Oradea, Suceava și la Școala Națională de Științe Politice și Administrative din București"

¹⁰¹ Aproximativ 100 de studenți romi din România au beneficiat de burse prin programul Institutului pentru o Societate Deschisă de acordare de burse universitare pentru romi în 2001. Fundația pentru o Societate Deschisă, România, între 1987 și 1999; CRCR între 2000-2001, și Institutul pentru o Societate Deschisă, Budapesta în 2001 au oferit burse universitare pentru studenții romi.

¹⁰² *Strategia Guvernului*, Capitolul VII, secțiunea H, paragraful 6.

¹⁰³ *Strategia Guvernului*, Capitolul VII, secțiunea H, paragraful 9.

¹⁰⁴ *Strategia Guvernului*, Capitolul VII, secțiunea H, paragraful 10.

implementate și demonstrează faptul că astfel de activități pot fi atât sustenabile cât și productive.

Strategia prevede măsuri de îmbunătățire a exercitării și de revalorizare a unor meserii tradiționale ale romilor, precum și conceperea și implementarea unor programe specifice de finanțare a unor activități generatoare de venit și mici afaceri pentru familii și comunități de romi, inclusiv pentru femeile rome.¹⁰⁵ O mențiune specială merită prevederea care se referă la acordarea de îlesniri financiare pentru întreprinzătorii care angajează romi;¹⁰⁶ cu toate acestea, conform unui acord semnat între Guvernul României și FMI, orice facilitate fiscală va fi eliminată pentru a oferi șanse egale investitorilor¹⁰⁷. *Strategia* prevede „combaterea oricăror forme de discriminare privind angajarea romilor“, fără însă a preciza în ce mod va fi realizat acest deziderat.¹⁰⁸

De asemenea, *Strategia* prevede sprijinirea activităților din agricultură, cu referire la împrumuturi; sprijinirea IMM-urilor aparținând persoanelor provenite din rândul etniei romilor prin sistemul de credite avantajoase, precum și includerea comunităților de romi în proiectele de dezvoltare regională.¹⁰⁹ Planul General de Măsuri pentru aplicarea *Strategiei* impune prezentarea unui set de măsuri pentru finanțarea parțială a unor activități antreprenoriale și a unor mici afaceri pentru familiile și comunitățile de romi în cooperare cu liderii și ONG-urile romilor.¹¹⁰ *Raportul Ministerului Informațiilor Publice 2002 asupra stadiului implementării Strategiei pentru îmbunătățirea situației romilor* (de aici înainte denumit *Raport asupra Stadiului Implementării*) menționează că liderii comunităților de romi au inițiat un proiect de finanțare parțială a unor ateliere meșteșugărești în comunitățile de romi; Ministerul Întreprinderilor și Cooperativelor Mici și Mijlocii a aprobat un program asemănător, dar nu au fost încă identificată sursa de finanțare (costul unui astfel de proiect a fost estimat 700.000 €).¹¹¹

¹⁰⁵ *Strategia Guvernului*, Capitolul VII, secțiunea E.

¹⁰⁶ *Strategia Guvernului*, Capitolul VII, secțiunea E.

¹⁰⁷ Ministerul Informațiilor Publice, *Raport asupra stadiului implementării...*, București, 2002, p. 8.

¹⁰⁸ *Strategia Guvernului*, Capitolul VII, secțiunea E.

¹⁰⁹ *Strategia Guvernului*, Capitolul VII, secțiunea E.

¹¹⁰ *Strategia Guvernului*, Capitolul XI, punctul 55.

¹¹¹ Ministerul Informațiilor Publice, „*Raport asupra stadiului implementării strategiei...*“ București, 2002, p. 9

Puține dintre obiectivele stabilite de Strategie în sfera ocupării forței de muncă au fost realizate până la această dată; din cei 232 de romi care au absolvit cursuri de calificare profesională în anul 2001, doar 71 (31 la sută) și-au găsit un loc de muncă permanent.¹¹² Totuși, pentru anul 2002 se așteaptă ca un număr de 243 de romi să participe la cursuri de calificare profesională în cadrul unui program național separat având ca obiect ocuparea forței de muncă.

Proiecte derulate în cadrul Fondului de Parteneriat pentru Romi

Spre deosebire de situația menționată mai sus, există unele inițiative pilot ale societății civile care se bucură de succes. Sub egida Fondului de Parteneriat pentru Romi au fost înaintate câteva proiecte ce promovează calificarea profesională și ocuparea forței de muncă. Fiind proiecte pilot, majoritatea sunt derulate și implementate la scară redusă, bazându-se pe resurse și expertiză locală. O trăsătură comună a proiectelor reușite este nivelul ridicat de colaborare dintre asociațiile romilor și autoritățile locale. Guvernul trebuie să înceapă să își asume responsabilitatea pentru valorificarea experienței câștigate prin aceste proiecte în inițiative de scară largă, în identificarea și rezolvarea obstacolelor sistemice ce stau în calea ocupării forței de muncă a romilor.

Următoarele proiecte au fost incluse într-o evaluare internă făcută de inițiatorilor luate sub egida Fondului de Parteneriat pentru Romi:

Asociația „Amare Phrala” din Cluj-Napoca, în colaborare cu Școala Profesională „Spiru Haret” din Cluj-Napoca, a pregătit 83 de tineri romi care s-au calificat în peste 14 meserii sau specialități, cum ar fi mecanic auto, croitor, operator calculatoare, barman și coafor. După un curs cu durata de șase luni, aproape toți cei cuprinși în proiect și-au trecut examenele și au obținut o diplomă. 15 dintre aceștia au fost angajați la finalul proiectului, iar patru dintre cei care erau angajați la data intrării în proiect au beneficiat de creșteri salariale la încheierea acțiunii. Proiectul a fost implementat în perioada septembrie 2001 – martie 2002 și a fost considerat un exemplu de succes în care factorul decisiv l-a constituit buna

---

¹¹² Ministerul Informațiilor Publice, „Raport asupra stadiului implementării strategiei...”, p. 10.

colaborare dintre asociația romilor și școală. Potențialul de “replicare” a proiectului și în alte zone este foarte ridicat¹¹³.

Primăria din Jimbolia, în colaborare cu un grup local de inițiativă al romilor, a oferit cursuri de pregătire profesională pe durata a trei luni pentru 34 persoane. 21 de bărbați romi au beneficiat de cursuri de calificare în zidărie și 13 femei rome au urmat cursuri de croitorie; toți participanții au absolvit cursurile. Succesul acestui proiect a fost asigurat în primul rând de excelența colaborare dintre primărie și grupul de inițiativă al romilor, precum și de devotamentul manifestat de liderul rom, el însuși un om de afaceri de succes, în dezvoltarea de proiecte pentru comunitatea din care face parte. Primăria și-a manifestat interesul pentru menținerea unui parteneriat permanent cu comunitatea de romi pentru elaborarea de noi proiecte.¹¹⁴

Asociația „Prietenia” a romilor din Baia Mare, în colaborare cu Prefectura Județului Maramureș, Primăria Satulung și Centrul de Afaceri Transilvania au inițiat un proiect ce vizează fabricarea de cărămizi, proiect care va oferi locuri de muncă pentru 25 de persoane de etnie romă. Proiectul urmărește să dezvolte activitatea deja existentă de fabricare a cărămizilor prin dublarea producției și prin modernizarea procesului tehnologic. În ciuda dificultăților ridicate de munca pe timpul iernii, echipa a reușit să își atingă obiectivele. Conform evaluării oficiale, colaborarea dintre asociația romilor și partenerii acesteia a fost foarte bună. Dacă fabrica de cărămizi se va dovedi profitabilă, ea poate fi considerată un foarte bun exemplu de reușită¹¹⁵.

Inspectoratul Local pentru Protecția Mediului din Reșița, în cooperare cu Alianța pentru Unitatea Romilor a județului Caraș-Severin și cu patru primării din mediul rural au înființat „Corpul Gardienilor Ecologiști”. Au fost selectate 50 de persoane de etnie romă din cele patru sate, persoane care au fost instruite în probleme de mediu, de legislație, de igienă și de ocupare a forței de muncă. La încheierea cursului, aceste persoane urmau să fie evaluate, 20 dintre ele urmând să fie angajate în posturi permanente, iar celelalte 30 cu contracte sezoniere. Totuși, evaluarea proiectului arată că modul în care Alianța a înțeles obiectivele

¹¹³ CRCR, fișa de monitorizare în teren a proiectului “Perfecționare Profesională și Asistență pentru Inserție Socio-Profesională”, (PFRO 130), Cluj-Napoca, 2002.

¹¹⁴ Viorel Anastasoae, consultant MEDE , fișă de evaluare: “Accesul romilor: un pas concret pentru îmbunătățirea condițiilor sociale ale comunității rome din Jimbolia” (PFRO 320), Cluj-Napoca, 2002 (de aici înainte fișă de evaluare MEDE)

¹¹⁵ Fișă de evaluare MEDE, “Cărmidăria Prietenia” (PFRO 178), Cluj-Napoca, 2002.

proiectului a fost diferit de cel al Inspectoratului. Romii au înțeles proiectul ca pe o sursă de sprijinire directă a participanților, în timp ce Inspectoratul a acordat prioritate intereselor municipalității, considerând aspectele legate de calificarea profesională de importanță secundară.¹¹⁶ Ca urmare, participanții romi s-au declarat nemulțumiți de rolul lor, iar evaluarea oficială menționează că implicarea romilor în acest proiect ar fi trebuit să fie mai mare.¹¹⁷

La Movileni, Comunitatea Etniei Romilor din România, în colaborare cu Primăria comunei Movileni și-au propus să angajeze 40 de bărbați romi într-un atelier de fabricare a hârtiei bituminoase pentru acoperișuri. După depășirea unor dificultăți de implementare datorate, în principal, lipsei de cooperare a Primăriei, proiectul a fost încheiat cu rezultate pozitive la sfârșitul lunii martie 2002. În cele din urmă, comunitatea de romi a ajuns la un acord cu Primăria, conform căruia i se permite utilizarea gratuită a clădirii și a terenului pe o perioadă de doi ani.¹¹⁸ Evaluarea MEDE a remarcat că există un bun potențial pentru afaceri profitabile¹¹⁹.

Anunțurile de oferte de muncă cu conținut explicit discriminatoriu apărute în presa centrală sunt de mult timp considerate o problemă în România¹²⁰. Două reclamații înaintate de Romani CRISS în baza Legii 148/2000 referitoare la astfel de publicații au fost respinse deoarece s-a considerat că „aceste anunțuri publice nu intră sub incidența prevederilor Legii 148/2000 referitoare la publicitate.”¹²¹ Totuși, în aprilie 2002, cotidianul *România Liberă* a fost sancționat pentru publicarea unor oferte de serviciu cu conținut discriminatoriu pe motiv de etnie.

---

¹¹⁶ Fișa de evaluare MEDE, “Înființarea Corpului Gardienilor Ecologiști în zona rurală a Timișului de Sus, județul Caraș-Severin” (PFRO 322), Cluj Napoca, 2002.

¹¹⁷ Fișa de evaluare MEDE, “Înființarea Corpului Gardienilor Ecologiști în zona rurală a Timișului de Sus, județul Caraș-Severin” (PFRO 322), Cluj Napoca, 2002.

¹¹⁸ Fișa de evaluare MEDE, “O viață mai bună” (PFRO 301), Cluj-Napoca, 2002.

¹¹⁹ Fișa de evaluare MEDE, “O viață mai bună” (PFRO 301), Cluj-Napoca, 2002.

¹²⁰ Vezi de ex., Comitetul Consultativ asupra Convenției Cadru pentru Protecția Minorităților, *Opinie despre România*, Strasbourg, 2001, paragraf 38; OSI, *Programul de monitorizare a aderării la UE: Protecția Minorităților*, 2001, p. 406.

¹²¹ vezi Raport Anual 2001 Romani CRISS, Departamentul pentru Drepturile Omului, CRISS – răspuns oficial al municipalității București și al Avocatului Poporului în *CRISS vs. Anunțul Telefonic* și *CRISS vs. Anunțul de la A la Z*.

Aceasta a fost prima sancțiune aplicată pentru discriminare etnică în publicitate de către inspectorii municipalității Bucureștiului, în baza Legii 148/2000.¹²²

3.2.3. Locuințe și alte bunuri și servicii

Strategia Guvernului propune măsuri variate pentru rezolvarea problemelor legate de dreptul de proprietate și de reabilitarea locuințelor și a mediului înconjurător în zonele locuite de romi.¹²³ Totuși, majoritatea prevederilor reclamă unor noi strategii și nu generează proiecte concrete. *Strategia* menționează că este necesară acordarea de sprijin financiar în vederea asigurării condițiilor minime de locuit, cum ar fi energie electrică, apă potabilă, canalizare, gaz metan și salubritate. Se prevede și implicarea directă a reprezentanților romilor în implementarea programelor guvernamentale pentru construirea și renovarea locuințelor.

Nu au fost încă realizat obiectivul de elaborare a unei strategii naționale de rezolvare a problemelor legate de dreptul de proprietate al romilor în intervalul de patru ani prevăzut.¹²⁴ Raportul asupra Stadiului implementării *Strategiei* arată că Ministerul Administrației Publice a elaborat propuneri de proiecte pentru legalizarea dreptului de rezidență și pentru conectarea la rețelele publice a utilităților în zonele populate de romi.¹²⁵ Acest plan național general este planificat pe o perioadă de zece ani în total și prevede măsuri „urgente” de rezolvare mai ales a nevoilor romilor în primii patru ani.¹²⁶ Protocolul semnat în iunie 2002 de către Partidul Social Democrat cu Partida Romilor Social Democrată prevede și el elaborarea unei strategii naționale cu referire la problema locuințelor.

La nivel local, *Strategia* cere primăriilor și prefecturilor să identifice nevoile existente pentru reabilitarea locuințelor romilor și pentru elaborarea unui plan național de abordare a acestor nevoi.¹²⁷ Deși termenul limită prevăzut în Planul General de Măsuri a fost 1 martie 2002, până în vara anului 2002 realizările au fost prea puțin semnificative; Raportul asupra Stadiului Implementării menționează doar planuri de elaborare a unui „Program național de reabilitare a

¹²² vezi cazul din România Liberă în Raport Intermediar – Departamentul pentru Drepturile Omului al Romani CRISS, 2002.

¹²³ *Strategia Guvernului*, Capitolul VII, secțiunea B.

¹²⁴ *Strategia Guvernului*, Capitolul XI, punctul 24.

¹²⁵ Ministerul Informațiilor Publice, “Raport asupra stadiului implementării”, p. 9.

¹²⁶ Ministerul Informațiilor Publice, “Raport asupra stadiului implementării”, p. 9.

¹²⁷ *Strategia Guvernului*, Capitolul XI, punctul 25.

locuințelor și a mediului, inclusiv în zonele locuite de romi.”¹²⁸ Se așteaptă ca Birourile Județene pentru Romi să sprijine acțiunea de colectare a datelor pe plan local, în vreme ce discuțiile legate de elaborarea planului național cad în sarcina Ministerului Lucrărilor Publice, Transportului și Locuinței.¹²⁹ Unele dintre măsurile prevăzute în Strategia Guvernului cu referire la locuințe vor fi abordare în cadrul „Planului Național de Dezvoltare Locală a Comunităților de Romi”.

Pe lângă inițiativele Guvernului, un proiect pilot inițiat în cadrul Fondului de Parteneriat pentru Romi în domeniul locuințelor sociale demonstrează că este posibilă colaborarea dintre societatea civilă și autoritățile locale. Proiectul, implementat de Asociația Județeană a Romilor „O del Amentza” în parteneriat cu Primăria din Turdaș, județul Hunedoara și-a propus renovarea apartamentelor a 176 de romi care locuiau în trei clădiri. Asociația romilor și-a asumat responsabilitatea de a coordona întregul proiect, inclusiv alegerea companiei de construcții, supravegherea lucrărilor și întocmirea rapoartelor. Primăriei i-a revenit sarcina de a obține autorizațiile pentru introducerea apei și a gazului, de a evalua calitatea construcțiilor și de a se asigura că apartamentele urmau să fie vândute familiilor de romi la prețul minim convenit cu proprietarul clădirilor. Deși resursele au fost limitate și deși au intervenit lucrări care nu fuseseră prevăzute inițial, proiectul s-a desfășurat în bune condiții, cu participarea a 80 de romi.

Evaluarea făcută în cadrul proiectului Phare a concluzionat că „familiile beneficiare sunt foarte mulțumite deoarece acum li s-au îmbunătățit condițiile de viață, au apă curentă și gaz pentru încălzit și pentru gătit”¹³⁰. Înainte locuitorii împărțeau aceeași cișmea și nu aveau canalizare. Mai mult, prețul de cumpărare al apartamentelor a fost relativ scăzut¹³¹. Totuși, evaluarea a mai constatat că în comunitatea locală a existat opinia că îmbunătățirile aduse au fost un ajutor nemeritat acordat romilor¹³². Există și temeri legate de incapacitatea beneficiarilor

---

¹²⁸ Ministerul Informațiilor Publice, “Raport asupra stadiului implementării”, p. 7.

¹²⁹ Strategia Guvernului, Capitolul XI, punctul 25.

¹³⁰ Fișă de evaluare MEDE, “Îmbunătățirea condițiilor de viață a romilor din Turdaș prin renovarea caselor” (PFR 240), Cluj-Napoca, 2002 (de aici înainte “Fișă de evaluare MEDE despre proiectul de renovare Turdaș”)

¹³¹ Fișă de evaluare MEDE despre proiectul de renovare Turdaș

¹³² Fișă de evaluare MEDE despre proiectul de renovare Turdaș

de a achita în continuare costurile de întreținere, motiv pentru care există riscul ca furnizarea de utilități să fie întreruptă¹³³.

Deși discriminarea în domeniul locuințelor nu este abordată în mod explicit de Strategie, reprezentanți romi și organizații ale societății civile române identifică discriminarea din acest domeniu ca fiind o problemă care le afectează serios comunitățile. De exemplu, organizații pentru apărarea drepturilor omului, cum ar fi Liga Pro Europa Tg. Mureș și Romani CRISS București, s-au documentat pe larg în legătură cu situația din Piatra Neamț, unde primăria din a planificat să construiască în 2001 un nou cartier la limita orașului și să mute locatarii Romi din cele două clădiri existente în cartier, creând astfel un ghetou al romilor în afara orașului.¹³⁴ Cazul a fost mediatizat pe larg atât în presa locală cât și în cea centrală,¹³⁵ și, după intervenția Guvernului și a unor ONG-uri ale romilor, planurile au fost abandonate.

Și în alte zone autoritățile locale par hotărâte să evacueze romii din orașe către periferiile acestora. Cotidienele au urmărit această tendință¹³⁶. Legea anti-discriminare 48/2002 conține prevederi împotriva discriminării în problema locuințelor, dar aceste prevederi nu au trecut testul instanțelor civile. De la înființarea CNCD în iulie 2002 nu exista nici un alt organ abilitat să acționeze împotriva unor astfel de manifestări. O dată însă cu înființarea CNCD se așteaptă reacția instanțelor.

În 2001, studenți de etnie romă s-au confruntat deseori cu discriminarea, refuzându-li-se accesul în locuri publice, cum ar restaurante, baruri, discotecii. Romani CRISS, împreună cu ROMANITIN, Asociația Studenților Romi din Iași, a acționat în instanță și au pe rol două plângeri la Tribunalul Județean Iași.

¹³³ Fișa de evaluare MEDE despre proiectul de renovare Turdaș

¹³⁴ Vezi Raport de documentare Romani CRISS asupra cazului the Piatra Neamț, dosar Romani CRISS, București.

¹³⁵ Vezi articole publicate în ziarele: *Cotidianul* (10 octombrie 2001), *Monitorul de București* (10 octombrie 2001), *Adevărul* (11 octombrie 2001), *Jurnalul Național* (11 octombrie 2001), *Azi* (12 octombrie 2001), *Curierul Național* (16 octombrie 2001), *Ultima Oră* (16 octombrie 2001)

¹³⁶ Ziarele s-au referit , în general, la evacuarea romilor din jurul Bucureștiului, precum și la intenția unor primari de a muta romii din orașe la periferie. În ceea ce privește municipiile Bârlad – vezi *Adevărul*, 1 martie 2001, Piatra Neamț – toate cotidienele românești, 9-12 oct. 2001, Deva și Baia Mare – cotidienele din 11 oct. 2001.

Romani CRISS a mai făcut apel în două cazuri.¹³⁷ ONG-urile au continuat să monitorizeze cazurile de discriminare și au obținut câștig de cauză în câteva cazuri.¹³⁸ Ca urmare a unei reclamații înaintate de CRISS, Oficiul Local pentru Protecția Consumatorului din Rădăuți a aplicat o primă sancțiune unui proprietar de restaurant care interzisese accesul unor cetățeni romi în local, deși decizia a fost luată mai degrabă în baza Legii 12/1990 decât a Legii 148/2000¹³⁹.

3.2.4. Ocrotirea sănătății și alte forme de protecție socială

În domeniul sănătății, *Strategia Guvernului* se concentrează asupra îmbunătățirii accesului cetățenilor romi la serviciile medicale publice¹⁴⁰ și asupra formării de asistenți sanitari, asistenți medicali și medici care să activeze în cadrul comunităților de romi. Ca în majoritatea cazurilor, și în acest domeniu Planul General de Măsuri al Strategiei prevede elaborarea de concepții sau programe de abordare a problemelor identificate și de aceea sunt enunțate relativ puține măsuri de rezolvare directă a problemelor. Strategia identifică măsuri prin care să determine un număr mai mare de romi să se înregistreze la medicul de familie.¹⁴¹ De asemenea, se prevede elaborarea de proiecte pentru a îmbunătăți programele de informare pe teme de ocrotire a sănătății și de educație contraceptivă și planificare familială în rândul femeilor rome.¹⁴²

Strategia conține și prevederi referitoare la creșterea numărului de agenți sanitari activi în comunitățile de romi¹⁴³, precum și la formarea de personal medical din

---

¹³⁷ vezi Raport Anual 2001 Romani CRISS, idem: CRISS vs ARTENIS SRL și CRISS vs. COMPACT IMPEX SRL.

¹³⁸ vezi Raport Interimar 2002, Romani CRISS – Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii.

¹³⁹ vezi cazul Rădăuți în Raport Interimar – Departamentul pentru Drepturile Omului al Romani CRISS, 2002.

¹⁴⁰ Mulți romi sunt excluși din sistemul de asigurare de sănătate din cauză că nu sunt capabili să își plătească contribuția, nu posedă documente de identitate sau din alte cauze administrative. Vezi, de ex., I. Zoon, *On the Margins: Roma and Public Services in Romania, Bulgaria, and Macedonia*, New York, 2001, p. 80-81.

¹⁴¹ Strategia Guvernului, Capitolul VII, secțiunea D.

¹⁴² Strategia Guvernului, Capitolul VII, secțiunea D.

¹⁴³ Strategia Guvernului, Capitolul XI, punctul 44.

rândul comunităților de romi prin alocarea de locuri speciale pentru studenții romi în cadrul universităților de stat cu profil medical.¹⁴⁴

Ministerul Sănătății și al Familiei a fost deosebit de activ în sprijinirea rezolvării problemelor romilor, atât înainte cât și după ce Strategia a fost adoptată, în parte datorită numirii unui Consilier în Ministerul Sănătății în luna august, 2000; consilierul s-a dovedit a fi foarte eficient punct nodal în rezolvarea problemelor romilor. Comisia Ministerială pentru Romi din cadrul Ministerului Sănătății s-a numărat și ea printre primele organisme înființate.¹⁴⁵ Deși implementarea Strategiei a atins culmea eficienței sale în domeniul sănătății, Comisia Ministerială pentru Romi s-a întâlnit doar de două ori de la înființarea sa, lăsând să se înțeleagă că structura Comisiei s-ar putea să nu fie cel mai eficient mijloc de concentrare a atenției asupra problemelor romilor.¹⁴⁶

O inițiativă deosebit de promițătoare a Strategiei se referă la introducerea de mediatori sanitari în comunitățile locale de romi. Mediatorul are sarcina de a acționa ca reprezentant al comunității, facilitând comunicarea cu personalul medical, ca mijloc de îmbunătățire a accesului romilor la servicii medicale. De asemenea, mediatorilor le revine sarcina de a oferi informații comunității romilor în legătură cu drepturile și obligațiile lor. Specializarea „mediator sanitar“ este acum înregistrată ca profesie oficială în Nomenclatorul Profesiilor din România,¹⁴⁷ iar Ministerul Sănătății și al Familiei, în colaborare cu Romani CRISS, implementează un program de formare a mediatorilor sanitari din rândul populației rome. Din octombrie 2002, au fost create 166 de posturi de mediatori sanitari în 34 de județe; acești mediatori vor fi formați de către Romani CRISS, cu finanțare alocată de la minister.

Un proiect similar a fost inițiat sub egida Fundației Parteneri pentru Romi. La Alexandria, 50 de mediatori sanitari romi au fost instruiți pentru a îmbunătăți

¹⁴⁴ Pentru anul universitar 2002-2003, în baza Ordinului Ministerului Educației și Cercetării nr. 3693/15.05.2002, au fost alocate 7 locuri pentru studenții romi la Universitatea de Medicină și Farmacie din Cluj Napoca.

¹⁴⁵ Ordinul Ministerului Sănătății și Familiei nr. 283/11.05.2001.

¹⁴⁶ Interviu cu Mariana Buceanu, membru rom în Comisia Ministerială a Ministerului Sănătății și Familiei, Iași, 29 august 2002. Mariana Buceanu este și coordonatoare a programului Romani CRISS de pregătire a mediatorilor sanitari.

¹⁴⁷ În Nomenclatorul Profesiilor din România, mediatorii sanitari sunt menționați la Grupa de bază „lucrători în serviciul comunității“, cod 513902.

accesul la serviciile medicale,¹⁴⁸ și a fost publicat un ghid practic bilingv român – romani pentru mediatorii sanitari.

Strategia prevede desfășurarea unui studiu suplimentar referitor la stării de sănătate a romilor. Nu s-a întreprins nici o acțiune guvernamentală în acest sens, deși organizații private au inițiat unele cercetări în acest sens.¹⁴⁹

Fundația Parteneri pentru Romi a finanțat și un proiect pentru a facilita accesul romilor din Zăbrăuți și Ștefăneștii de Jos la servicii de calitate în domeniul planificării familiale și al sănătății reproducerii.¹⁵⁰ În fiecare comunitate au fost alese trei femei rome pentru a fi informate, conștientizate și pregătite să sprijine celelalte femei rome în probleme de sănătate în general și de educație sexuală și planificare familială în special. Proiectul a prevăzut și cursuri de formare pentru profesori de educație sexuală. În cele două localități au fost eliberate și 55 de documente de identitate și zece certificate de naștere. Deși obiectivul major al proiectului l-a constituit educația sanitară, problema planificării familiale a fost percepută ca fiind de mai mică importanță pentru comunitățile de romi în comparație cu posibilitatea de a găsi un loc de muncă în cadrul proiectului.

La Cluj-Napoca, Asociația pentru Emanciparea Femeilor Rome, în colaborare cu Direcția de Sănătate Publică și cu filiala Cluj a SECS au implementat un proiect care a urmărit să îmbunătățească accesul femeilor rome din județul Cluj la servicii de planificare familială. SECS a instruit 23 de femei din șase comunități de romi pentru a deveni consilieri familiari. Consilierii oferă sfaturi femeilor rome în legătură cu resursele de care pot dispune în cadrul centrelor de consultanță pe probleme de planificare familială și contribuie la distribuirea de fluturași publicitari în limba romani care conțin informații legate de contracepție și de planificarea familială. Au fost distribuite prezervative gratuite, însoțite de instrucțiuni de utilizare.

---

¹⁴⁸ Cursurile au fost organizate de către Asociația Filantropică Medicală și Creștină Christiana, în colaborare cu Asociația Culturală „Vocea romilor”, Primăria comunei Brinceni și Ministerul Sănătății.

¹⁴⁹ În ultimii patru ani Institutul de Cercetare pentru Calitatea Vieții din București a întreprins un studiu în care se fac referiri la starea de sănătate a populației rome. În aprilie 2002, OSI New York, în colaborare cu Centrul pentru Servicii și Politici de Sănătate au inițiat un studiu amplu asupra stării de sănătate a romilor din România.

¹⁵⁰ Proiectul a fost implementat de Societatea pentru Educație Contraceptivă și Sexuală (SECS), în colaborare cu organizația PRSD din sectorul 5 al Capitalei (Ștefăneștii de Jos, filială), Consiliul Local al sectorului 5 București și Primăria comunei Ștefăneștii de Jos.

Ajutoare sociale

O altă prioritate a Guvernului, în afara cadrului Strategiei, o constituie creșterea cuantumului alocațiilor sociale pentru familiile mari și fără mijloace de subzistență care îndeplinesc criteriile stabilite.¹⁵¹ Raportul asupra Stadiului Implementării *Strategiei* menționează că familiile și copiii de origine romă beneficiază de alocații de asigurări sociale cum ar fi alocația lunară pentru copii; alocația suplimentară pentru familiile cu copii;¹⁵² venitul minim garantat și Fondul de Solidaritate Națională.¹⁵³ Aceste alocații sunt universale și nu se referă în mod special la familiile de romi. În plus, familiile de romi sunt în general mari, astfel încât ele sunt disproporționat dezavantajate de limita de patru copii aplicată acestor alocații.¹⁵⁴

Strategia Guvernului stabilește ca obiectiv acordarea de subvenții organizațiilor non-guvernamentale care înființează și administrează unități de asistență socială, măsură intrată deja în vigoare la momentul adoptării *Strategiei*.¹⁵⁵ Una dintre inițiative este aceea de a crește stimulentele financiare acordate întreprinderilor care angajează persoane din familii cu mulți copii și fără mijloace de subzistență;¹⁵⁶ o astfel de inițiativă s-a dovedit foarte dificil de pus în practică.

În trecut, cetățenii romi au raportat cazuri de discriminare în cadrul sistemului ajutoarelor sociale, susținând că unii funcționari ai serviciilor sociale recurg la grile de criterii discriminatorii sau recurg la alte proceduri de discriminare pentru

¹⁵¹ Legea nr 416/2001 cu privire la venitul minim garantat a fost adoptată. O mare parte a beneficiarilor acestei legi sunt membri ai comunităților de romi.

¹⁵² Alocația suplimentară, în baza Legii nr. 119/1997, este de 50.000 lei pentru familiile cu doi copii, de 100.000 lei pentru familiile cu trei copii și de 125.000 lei pentru familiile cu patru sau mai mulți copii.

¹⁵³ Ministerul Informațiilor Publice, “Raport asupra stadiului implementării ...” București, 2002, p. 5.

¹⁵⁴ Vezi I. Zoon, *On the Margins*, p. 33.

¹⁵⁵ Conform Ordonanței 26/2000, ONG-urile pot dobândi statut de regie autonomă, ceea ce le permite să primească fonduri de la bugetul de stat pentru programe referitoare la serviciile sociale. Nici o ONG nu a primit astfel de fonduri până acum. Conform Legii 34/1998 referitoare la fondurile de stat alocate asociațiilor și fundațiilor care oferă servicii sociale, ONG-urile romilor pot constitui subiectul unor astfel de inițiative.

¹⁵⁶ Strategia Guvernului, Capitolul IX, punctul 38.

a refuza persoanelor de etnie romă dreptul la beneficii.¹⁵⁷ Opinia exprimată de către Comitetul Consultativ al Convenției Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale (CCPMN) în raportul pentru anul 2001 sugerează ca Guvernul să studieze posibilitatea de a emite instrucțiuni de aplicare a Legii ajutorului social 67/1995 de către autoritățile locale, ceea ce ar diminua riscul de luare arbitrară a unor decizii la nivel local.¹⁵⁸ Ca răspuns, Guvernul a declarat că, pe lângă amendarea legii în vederea asigurării fondurilor necesare implementării legii venitului minim garantat, în teritoriu vor fi numiți inspectori romi pentru a ajuta la prestarea de servicii către clienți¹⁵⁹. Până în prezent nu s-a raportat nici o acțiune întreprinsă în acest sens.

Lipsa documentelor de identitate în rândul comunităților de romi, fenomen foarte răspândit, a constituit deseori un obstacol în calea accesului la unele bunuri și servicii. *Strategia Guvernului* prevede măsuri urgente în sensul elaborării unui plan de acțiune pe baza căruia să se poată emite documente de identitate și de stare civilă tuturor cetățenilor romi care au acest drept.¹⁶⁰ În ciuda faptului că termenul limită a fost 15 noiembrie 2001, nu s-au luat decât inițiative timide în acest sens.¹⁶¹

Totuși, organizații ale societății civile au inițiat proiecte în colaborare cu poliția și, ca rezultat, au fost eliberate aproximativ 3400 cărți de identitate între 2000 și 2001.¹⁶² În cadrul unui alt proiect implementat în cadrul Fondului de Parteneriat pentru Romi în Giarmata, județul Timiș, Primăria, în colaborare cu Asociația Femeilor Țigănci „Pentru Copiii Noștri” din Timișoara, sprijină cetățenii romi în demersurile de obținere a documentelor de identitate, de proprietate și în obținerea unui loc de muncă. Mulțumită acestui proiect, 280 de gospodării au fost înregistrate la registrul agricol al comunei și 25 de cetățeni romi au obținut documente de identitate și certificate de naștere. Recensământul național din martie 2002 este un bun prilej de a avansa în sensul eliberării de documentelor oficiale și al înregistrării oficiale a cetățenilor de etnie romă.

---

¹⁵⁷ I. Zoon, *On the Margins*, p. 33.

¹⁵⁸ Comitetul Consultativ al CCPMN, *Opinia despre România*, Strasbourg 2001, paragraf 29.

¹⁵⁹ Observațiile Guvernului României asupra *Opinii despre România* a Comitetului Consultativ despre implementarea CCPMN, 2001, observații paragraf 29.

¹⁶⁰ *Strategia Guvernului*, Capitolul XI, punctul 30.

¹⁶¹ Ministerul Informațiilor Publice, *Raport asupra stadiului implementării*, p. 7, 8.

¹⁶² Interviu cu Adrian Vasile, Romani CRISS, 9 septembrie 2002, București. Romani CRISS a implementat și un proiect intitulat „Șanse egale pentru copiii romi fără documente de identitate”, finanțat de OSI Budapesta.

3.2.5. Sistemul penal

Acest domeniu este abordat în *Strategia Guvernului* la secțiunea despre „Justiție și ordine publică”. Sub acest titlu, *Strategia* prezintă ca priorități eliminarea posibilelor efecte discriminatorii ale reglementărilor actuale și perfecționarea cadrului juridic existent pe baza respectării drepturilor fundamentale ale omului și a drepturilor civile, în acord cu standardele internaționale.¹⁶³ Totuși, există prea puține proiecte care să abordeze în mod direct discriminarea din acest domeniu (vezi și subcapitolul 3.3).

3.3. PROTECȚIA ÎMPOTRIVA VIOLENȚEI DETERMINATE DE RASISM

În *Strategia Guvernului* nu se face nici o referire la violența generată de rasism; această problemă este menționată secundar în secțiunea F despre Justiție și ordine publică, în care Ministerului de Interne i se solicită „identificarea și rezolvarea operativă a stărilor conflictuale susceptibile a genera violență familială, comunitară sau interetnică”.¹⁶⁴ Această omisiune este gravă deoarece în ultimul deceniu au fost semnalate cu insistență probleme în acest domeniu atât de către observatori interni cât și internaționali.¹⁶⁵ Formularea unor obiective clare în sensul combaterii intoleranței și, mai ales, în sensul abordării brutalității manifestate de poliție ar servi scopurilor declarate ale Strategiei de a reforma mentalitatea publică și de a elimina discriminarea.¹⁶⁶

Strategia propune derularea de programe de informare pentru liderii romi, conducerea instituțiilor publice și a ONG-urilor pentru a facilita eforturile de abordare a cazurilor de discriminare, în conformitate cu Legea 48/2002. Alte

¹⁶³ *Strategia Guvernului*, Capitolul VII, secțiunea F.

¹⁶⁴ *Strategia Guvernului*, Capitolul VII, secțiunea F.

¹⁶⁵ În multe cazuri documentate de violență a poliției împotriva romilor nu sunt aplicate prevederile legale în vigoare, nu se fac nici măcar investigații primare, iar cazurile sunt rareori rezolvate. Vezi Centrul European pentru Drepturile Romilor, *Starea de impunitate*, Budapesta, 2001. Cartea a fost tradusă în limba română și 2000 de exemplare au fost distribuite organizațiilor interesate, inclusiv poliției. Se găsește la adresa <<http://www.errc.org>> (accesat 2 octombrie 2002). Vezi și Romani CRIS, Departamentul pentru Drepturile Omului, Raport anual 2001.

¹⁶⁶ *Strategia Guvernului*, Capitolul III, punctele 3 și 4.

obiective sunt legate de inițierea unor programe de educație juridică și de prevenire a delincvenței împreună cu membrii comunităților de romi, precum și angajarea unor cetățeni de origine romă în cadrul forțelor de poliție și a serviciilor care se ocupă de aplicarea legii.

Totuși, prea puțin s-a făcut pentru implementarea acestor obiective. În martie 2002, au fost intervievați 50 de romi care au solicitat posturi în cadrul forțelor de poliție din București. În baza unui acord semnat între Ministerul de Interne și PSDR, urmează ca zece ofițeri de poliție romi să fie angajați în fiecare sector al capitalei. Conform unor rapoarte mass media, Partidul Romilor a acceptat să propună noi candidați în cazul în care cei deja identificați nu vor reuși să treacă examenul.¹⁶⁷

La Cluj-Napoca, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, în cooperare cu Institutul de Prevenire a Criminalității și cu Școala Națională pentru Subofițeri "Vasile Lascar," au implementat un proiect pentru prevenirea conflictelor în cadrul comunităților multiculturale. Proiectul constă din 14 sesiuni de pregătire pentru personalul polițienesc care activează în comunități multiculturale. Fiecare sesiune se adresează unui număr de 25 de participanți; până în prezent au participat 350 de ofițeri de poliție din 26 de județe. De asemenea, în diferite zone s-au organizat întâlniri în care participanții – inclusiv ofițeri de poliție, funcționari civil, autorități locale și reprezentanți ai minorităților – au analizat problemele și au încercat să ajungă la consens în ceea ce privește soluțiile. Proiectul a debutat în 2000; începând cu 2002 proiectul va beneficia de finanțare suplimentară din Inițiativa Europeană Phare pentru Democrație și Drepturile Omului. Ca rezultat al colaborării dintre Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală și Institutul de Prevenire a Criminalității din cadrul Ministerului de Interne au fost angajate în poliție mai multe cadre care cunosc limba unei minorități pentru a activa în zonele în care minoritățile reprezintă peste 20% din totalul populației.¹⁶⁸

Pe fondul lipsei de acțiune în acest domeniu, organizațiile societății civile au întreprins acțiuni în vederea documentării actelor de violență împotriva romilor și pentru a elabora mecanisme de rezolvare a conflictelor pentru a descuraja violența de motivație rasială. Romani CRISS s-a dovedit extrem de activă în acest

---

¹⁶⁷ Network BlitzRoma News, martie 4-8, 2002, se găsește la adresa <http://groups.yahoo.com/group/roma_news_en> (accesat 3 octombrie 2002).

¹⁶⁸ Interviu cu Gábor Ádám, Coordonator de program, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală din Cluj Napoca, 9 septembrie 2002.

sens. Recent, ca urmare a unei confruntări violente între sătenii romi și ne-romi din Scorteni (județul Bacău), Romani CRISS, cu sprijinul autorităților locale din Bacău și al ONG-ului Rom Star Bacău, au organizat o masă rotundă pentru a aduna reprezentanți ai guvernării locale, ai poliției locale și județene, ai PSDR din Bacău și Scorteni, ai primăriei Scorteni și consilieri județeni pentru a analiza cauzele violenței comunitare, precum și pentru a identifica soluții concrete pentru a detensiona situația din zonă. Participanții au încheiat un acord care subliniază faptul că parteneriatul dintre autoritățile locale și organizațiilor romilor este cheia în prevenirea unor viitoare conflicte, așa cum este de altfel și implicarea activă a autorităților locale interesate în abordarea și luarea de măsuri în vederea diminuării conflictelor interetnice. Implementarea acestui acord ar trebui monitorizată deoarece ea ar putea constitui un model pentru alte proiecte legate de rezolvarea conflictelor. Totuși, fără participarea unor mediatori cu experiență, astfel de parteneriate au puține șanse de a se materializa.

În unele zone, PSDR a inițiat semnarea de protocoale cu circumscripțiile locale de poliție, convenind să acționeze în vederea prevenirii situațiilor generatoare de violență și pentru a realiza un schimb de informații.¹⁶⁹ Totuși, aceste acorduri au avut mai mult un caracter formal; majoritatea populației rome nu are cunoștință despre existența lor, iar în practică partidul acționează mult prea rar ca mediator între poliție și comunitatea romilor.

3.4. PROMOVAREA DREPTURILOR MINORITĂȚILOR

Strategia afirmă că Guvernul se pronunță în favoarea diversității culturale și se angajează să combată orice formă de extremism care promovează intoleranța sau ura de rasă. Eforturile Guvernului de promovare ai drepturilor minorităților au fost vizibile cu precădere în domeniul educației, unde învățământul de limbă romani s-a extins semnificativ în ultimii câțiva ani. Eforturile de a crește reprezentarea romilor la toate nivelurile guvernamentale nu s-a ridicat la nivelul așteptărilor deoarece birourile create nu au fost încă suficient de bine integrate în structurile existente sau nu au atribuit însărcinări care să justifice numirile în posturi. Mai mult, faptul că Guvernul s-a bazat pe o singură organizație

---

¹⁶⁹ Vezi Dosare ale Minorităților etnice române, nr. 25, 30 septembrie 2002, “Parteneriat între reprezentanții romi și jandarmeria română.”

reprezentativă a romilor, Partida Romilor Social Democrată, a generat îngrijorarea că alte organizații sunt efectiv excluse.

Strategia Guvernului prevede programe menite să asigure „reconstrucția și afirmarea identitară a romilor”¹⁷⁰, în special în domeniul culturii, al limbii, al religiei, al educației, al instruirii și al vieții publice¹⁷¹. Structura coordonatoare responsabilă pentru realizarea acestor obiective este Oficiul Național pentru Romi.

3.4.1. Limbă

Strategia Guvernului nu menționează utilizarea limbii romani în relația cu autoritățile. Totuși, astfel de măsuri sunt prevăzute în alte documente legislative. Conform Constituției României, limba folosită în instanțele de judecată este limba română, cu excepția minorităților naționale care au dreptul la interpret. În cazurile penale, se va asigura interpret din oficiu¹⁷². Legea Administrației Publice mandatează utilizarea unei limbi minoritare în administrația publică în zonele în care minoritatea respectivă reprezintă cel puțin 20% din totalul populației.¹⁷³ O Hotărâre de Guvern¹⁷⁴ prevede că este permisă afișarea de semne bilingve în zonele în care populația minoritară reprezintă 20% sau mai mult din totalul populației. Totuși, nu au existat inițiative din partea autorităților locale sau din partea grupurilor de romi de a afișa inscripții în limba romani și, într-adevăr, există o foarte slabă cerere în acest sens din partea comunității romilor în general.

Ultimul recensământ ar putea extinde acest drept și asupra cetățenilor de etnie romă, având în vedere că s-a înregistrat o creștere a numărului de cetățeni romi. Datele inițiale arată că 535.250 de cetățeni s-au declarat de etnie romă, cu aproximativ 135.000 mai mult decât la recensământul din 1992¹⁷⁵. Mai mult,

---

¹⁷⁰ Strategia Guvernului, Capitolul VII, secțiunea I.

¹⁷¹ Strategia Guvernului, Capitolul VII, secțiunea I.

¹⁷² Constituția României, Articolul 127.

¹⁷³ Legea 215/2001 a Administrației Publice, Monitorul Oficial nr. 204 din 23 aprilie 2001, articolele 40 (7) și 51.

¹⁷⁴ Hotărârea de Guvern nr. 1206/2001 cu privire la aprobarea dreptului cetățenilor ce aparțin unei minorități naționale de a-și folosi limba maternă în administrația publică conform prevederilor Legii Administrației Publice nr. 215/2001.

¹⁷⁵ S-au făcut eforturi pentru a-i încuraja pe cetățenii romi să se declare de etnie romă, au existat controverse legate de posibilitatea ca cetățenii romi să se fi declarat de etnie

interesul pentru limba romani și gradul de cunoaștere a acesteia au fost impulsionate substanțial prin inițiativele prevăzute de Strategie pentru domeniul educației.

3.4.2. Educație

Punctul 95 din Planul General de Măsuri pentru aplicarea *Strategiei* prevede introducerea de ore opționale de istorie a romilor și limbă romani în instituțiile de învățământ. Deja în 1999 Ministerul Educației introdusese ore opționale de limbă romani și istorie a romilor în învățământul primar și secundar¹⁷⁶, iar această măsură a fost implementată în unele școli în care elevii studiază limba romani în regim de 3-4 ore pe săptămână. Orele de limbă romani pot fi organizate la cererea părinților, individual sau colectiv, iar dacă învățătorul nu vorbește limba, este posibilă angajarea unei persoane vorbitoare de limbă romani, chiar dacă această persoană nu îndeplinește toate criteriile prevăzute pentru activitatea de predare.¹⁷⁷ În clasele a șasea și a șaptea părinții pot solicita și o oră de „istorie și tradiție a romilor”¹⁷⁸.

Ministerul Educației și Cercetării a sprijinit creșterea numărului de profesori de limbă romani: cu sprijinul unui larg spectru de finanțatori¹⁷⁹, în perioada 1999-2001 ministerul a organizat școli de vară pentru aproximativ 50 de participanți în

---

maghiară având în vedere Legea statutului de maghiar adoptată de Parlamentul Ungariei care oferă etnicilor maghiari din alte țări anumite drepturi pe teritoriul Ungariei. Vezi Network BlitzRoma News, 28 februarie, „Romii sunt sfătuiți să își declare identitatea etnică”. Vezi și RFE/RL *Newsline*, 22 martie, “Primarul din Cluj afirmă că recensământul a fost viciat”

¹⁷⁶ Ordin al Ministerului Educației Naționale (în prezent Ministerul Educației și Cercetării) no. 3533/31.03.1999 cu privire la studiul limbii materne de către elevii ce aparțin minorităților naționale și care frecventează școli cu limba de predare română.

¹⁷⁷ Ordin al Ministerului Educației Naționale (în prezent Ministerul Educației și Cercetării) no. 3533/31.03.1999, Articolul VII.2, “În cazul în care numărul profesorilor calificați de limba romani este insuficient sau dacă aceștia lipsesc, orele vor fi predate de către cetățeni romi cel puțin absolvenți de liceu, cu diplomă de bacalaureat. În situații speciale, orele pot fi predate de absolvenți de liceu fără diplomă de bacalaureat sau de absolvenți a 10 clase...”.

¹⁷⁸ Interviu telefonic cu Gheorghe Sarau, 19 august, 2002.

¹⁷⁹ Finanțatori ai școlilor de vară: Departamentul pentru Protecția Minorităților Naționale, Societatea pentru o Societate Deschisă România, Centrul Educația 2000+, Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi, Ambasada Marii Britanii, Romani CRISS, Ministerul Educației și Cercetării.

fiecare an, pentru a învăța limba romani. Majoritatea participanților sunt acum implicați în predarea limbii romani la nivel local, sau sunt inspectori școlari pentru romi în cadrul Inspectoratelor județene. Ca rezultat al acestor eforturi, procesul de învățare a limbii romani a cunoscut o semnificativă dezvoltare. În perioada 1992-1993 doar 368 de copii romi studiau limba romani, în timp ce în prezent există 200 de profesori romi sau ne-romi și aproximativ 11.000 de elevi care studiază limba romani.¹⁸⁰

În anul 2001, profesorii de limbă romani au înființat o asociație profesională, „Ketanés”, pentru a sprijini perfecționarea profesională a profesorilor.

Strategia include și angajamente de a sprijini ONG-urile care oferă educație la distanță în limba romani.¹⁸¹ Până în prezent 50 de profesori romi au absolvit cursuri la distanță, cheltuiala personală fiind de aproximativ 300€ pe an, având în vedere că statul nu le finanțează studiile. Pentru studenții înscriși în anul 2001 se oferă burse independente din diverse surse¹⁸². Chiar și așa, cererea pentru studiul limbii romani continuă să fie prea mare pentru numărul de profesori calificați.¹⁸³

În *Strategie* este prevăzută și introducerea unor module didactice pentru specialiști din administrația publică, asistență socială, medicină, poliție, învățământ pentru a asigura o mai bună înțelegere a situației sociale, economice și culturale a romilor.¹⁸⁴ Totuși, în Planul General de măsuri nu se prevede nici o măsură specifică în acest sens și nu a fost finanțată nici o acțiune.

3.4.3. Participare civică

Strategia urmărește direct îmbunătățirea gradului de participare a romilor în structurile politice și administrative, mai ales la nivel local. Componenta „Comunicare și participare civică” a *Strategiei Guvernului* urmărește să promoveze participarea liderilor romi la procesul de luare a deciziilor politice și include prevederi speciale menite să intensifice participarea romilor la viața publică. De

---

¹⁸⁰ Vezi site-ul web al Ministerului Educației și Cercetării, <http://www.edu.ro/scurt.htm>, Scurtă Istorie a Predării Limbii Romani.

¹⁸¹ *Strategia Guvernului*, Capitolul IX, punctul 88.

¹⁸² Se oferă burse prin programul de burse pentru romi Roma Memorial University al OSI Budapesta, Centrul Educația 2000+ și Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi din Cluj-Napoca.

¹⁸³ Știri despre romi, martie 18-22 2002, “Insuficient de mulți profesori vorbitori de limba romani”.

¹⁸⁴ *Strategia Guvernului*, Capitolul VII, secțiunea H.

asemenea, se urmărește și sprijinirea formării de grupuri rome ale societății civile. Planul General de Măsuri prevede organizarea de întâlniri lunare ale primarilor cu liderii comunităților de romi¹⁸⁵ și precizează ca formă de acțiune afirmativă normele de recrutare și promovare a funcționarilor publici.¹⁸⁶

Romii sunt reprezentați în Consiliul Național pentru Minorități și în Camera Deputaților de către PSDR¹⁸⁷. Se estimează că anual se alocă 130 de miliarde de lei (aproximativ 4 milioane €) pentru organizațiile minorităților etnice¹⁸⁸. Din această sumă, Partidului Social Democrat al Romilor i-au revenit în anul 2002 aproximativ 18 miliarde de lei (cca. 500.000 €)¹⁸⁹.

Colaborarea dintre reprezentanții ONG-urilor active în domeniu și multe dintre Birourile Județene pentru Romi a devenit stângace, accentuând slăbiciunile preexistente în privința cooperării dintre instituțiile locale. Absența unor responsabilități și a unei subordonări ierarhice clare în ceea ce privește expertii locali pentru problemele romilor a constituit un impediment în implementarea Strategiei. În timp ce agenția principală de implementare este Oficiul Național pentru Romi, Ministerul Administrației Publice angajează experți în problemele romilor în subordinea prefecturilor. Astfel nu este întotdeauna clar cărei structuri organizatorice îi aparțin experții locali.

Ca parte a cadrului structural al *Strategiei*, la nivel local, în cadrul primăriilor s-au creat posturi pentru romi (vezi subcapitolul 2.4). Procesul de desemnare a persoanelor pentru aceste posturi a fost intens criticat deoarece a exacerbât tensiunile politice existente în cadrul comunităților de romi. Un exemplu în acest sens este reclamația semnată de cinci ONG-uri locale ale romilor și înaintată

¹⁸⁵ Strategia Guvernului, Capitolul XI, punctul 17.

¹⁸⁶ Strategia Guvernului, Capitolul XI, punctul 23.

¹⁸⁷ Consiliul Național pentru Minorități a fost înființat prin HG nr. 589, 21 iunie, 2001, publicată în Monitorul Oficial nr. 365 la 6 iulie, 2001. Consiliul cuprinde reprezentanți ai tuturor minorităților etnice din România. PSDR deține un loc în Parlament în virtutea unei prevederi care stipulează acordarea unui loc pentru fiecare minoritate etnică care nu reușește să atingă pragul electoral de 5%. Vezi Programul de monitorizare a aderării la UE, *Protecția minorităților 2001*, p. 415-416.

¹⁸⁸ Ministerul Informațiilor Publice, vezi <<http://www.publicinfo.ro>> (accesat 3 octombrie 2002).

¹⁸⁹ Interviu cu Mariea Ionescu, Oficiul Național pentru Romi, 15 martie 2002, București.

primăriei în legătură cu desemnarea consilierului local pentru problemele romilor de către PSDR.¹⁹⁰

Scrisoarea citează principiul consensualității prevăzut de *Strategie*, care impun ca inițiativele Strategiei să fie rezultatul unui efort comun al Guvernului și al organizațiilor reprezentative ale comunităților de romi – ceea ce înseamnă toate organizațiile și nu doar PRSD.

În conformitate cu procedura administrativă, recrutarea unui funcționar public trebuie să se facă pe baza unui concurs, iar candidatul trebuie să îndeplinească anumite criterii. Într-o scrisoare semnată de prefectul județului, reprezentantul Guvernului României la nivel județean, se declară următoarele:

“În vederea realizării și aplicării măsurilor stabilite în Strategia pentru Îmbunătățirea Situației Romilor, [...] în conformitate cu Legea Bugetului de Stat pentru anul 2002, urmează să numiți o persoană care să îndeplinească funcția de expert local pentru problemele romilor.

Numirea persoanei se va face de către primarul localității [...] cu consultarea Biroului Județean pentru Romi și a filialei locale a Partidei Romilor.

Se recomandă ca persoana ce va fi numită în funcția de expert local pentru romi să aparțină etniei romilor și să facă parte din Partida Romilor.

Partida Romilor - Filiala Județeană Hunedoara – recomandă ca în această funcție să fie numit dl. A.I.A....”¹⁹¹

Scrisoarea este un exemplu elocvent de încălcare gravă a procedurii de angajare în cazul numirii de reprezentanți ai comunității romilor, și ilustrează cum s-a ajuns la concepția larg răspândită că liderii PSDR dau prioritate loialității față de partid în detrimentul competenței profesionale, situație care a dus la politizarea implementării *Strategiei*. În situația menționată mai sus, comunicarea dintre PRSD și ONG-urile locale, deja problematică, a ajuns să fie aproape întreruptă. Între timp România nu duce lipsă de candidați calificați: există aproximativ 600 de

---

¹⁹⁰ Contestație înregistrată la primăria din Aninoasa, nr. 274/07.02.2002, având ca subiect dezacordul în legătură cu numirea unui consilier local pentru problemele romilor doar prin consultare cu PSDR; propunerea contestatarilor este ca postul să fie ocupat doar în baza unui concurs;

¹⁹¹ Scrisoare oficială a prefectului județului Hunedoara, înregistrată sub nr. 310/16.01.2002.

studenți și absolvenți de facultate romi, precum și mulți alți potențiali candidați cu suficientă experiență în munca din cadrul organizațiilor societății civile.

3.4.4. *Mass Media*

Mass media este tratată în secțiunile „Cultură și culte” și „comunicare și implicare civică” ale *Strategiei*. *Strategia* propune sprijinirea realizării unor canale de cultură și de informare pentru romi la nivel național – emisiuni TV, posturi de radio, publicații. De asemenea, *Strategia* prevede elaborarea de programe pentru combaterea discriminării în mass media și pentru organizarea de campanii de informare pe teme de sănătate și ocupare a forței de muncă.

În prezent, există un program de televiziune care se adresează romilor și care transmite săptămânal la televiziunea națională, împreună cu alte programe destinate minorităților naționale. Prin *Strategie*, Ministerul Informațiilor Publice este responsabil de inițierea unui program de combatere a discriminării în mass media, dar nu s-a întreprins nimic în vederea implementării acestei măsuri, deși termenul limită fusese noiembrie 2001¹⁹².

Prin monitorizarea proiectelor, ONG-urile au identificat nevoia de a îmbunătăți percepția și reprezentarea romilor în presa centrală și, ca urmare, au difuzat știri legate de problematica romilor.¹⁹³ Un raport de monitorizare a mass mediei emis de Agenția de Monitorizare a Mass Mediei a Academiei Cațavencu enumeră stereotipuri legate de etnicii romi extrase din mass media românească: dintre 14 stereotipuri identificate în cuprinsul a 335 de articole, 10 sunt considerate negative.¹⁹⁴

Cu finanțare Phare sau UE au fost implementate și alte inițiative în mass media. Chiar dacă aceste inițiative nu sunt legate în mod direct de implementarea

¹⁹² *Strategia Guvernului*, capitolul IX, punctul 110.

¹⁹³ Centrul de Politici Publice Aven Amentza din București monitorizează reflectarea problematicii romilor în mass media și publică buletinul informativ electronic *Inforrom*. Buletinul cotidian este distribuit prin poșta electronică unui larg număr de cititori. La Cluj-Napoca, cu sprijinul Centrului de Resurse pentru Comunitățile de Romi, se difuzează emisiunea „Amari”, program lunar de televiziune ce se adresează comunităților de romi din zece județe din Transilvania

¹⁹⁴ “Populația romă reflectată în media românească”, Raport de monitorizare a mass mediei, ianuarie – august 2001, Agenția de Monitorizare a Mass Mediei – Academia Cațavencu.

Strategiei, ele sprijină obiectivele generale ale acesteia. Cu sprijin din Fondul de Parteneriat pentru Romi, a fost înființată o agenție de presă a romilor ca rezultat al colaborării dintre Agenția de Monitorizare a Mass Mediei a Academiei Cașavencu, Romani CRISS, Agenția Națională de Presă *Rompres* și Centrul pentru Jurnalism Independent.¹⁹⁵ Agenția de Presă a Romilor funcționează în cadrul biroului Romani CRISS și a fost deosebit de activă în perioada care s-a scurs de la lansarea sa în septembrie 2001; au fost scrise și difuzate aproximativ 800 de știri.¹⁹⁶ În cele din urmă Agenția de Presă a Romilor va deveni organizație independentă, în conformitate cu statutul acesteia.

Agenția de Presă a organizat și cursuri de perfecționare pentru jurnaliști: 11 romi au fost selectați pentru a beneficia de un curs de perfecționare în *mass media*, agenții de presă, instituții ale statului, limba engleză, operare calculatoare și producție de televiziune. Echipa selectată a avut inițiativa de a produce un video clip referitor la problema declarării etniei de către romi la recensământul din 2002.

Centrul pentru Jurnalism Independent a publicat un ghid de etică jurnalistică cu accent pe anti-discriminare. Proiectul a fost finanțat de Programul Phare pentru îmbunătățirea situației romilor¹⁹⁷.

3.4.5. Cultură

Secțiunea I a Strategiei Guvernului se ocupă de „Cultură și culte”, menționând măsuri în domeniul artistic, economic și în mass media menite să permită romilor să își dezvolte și să își exprime identitatea culturală. Din nou, multe dintre măsurile prevăzute în Planul General de Acțiune sunt preliminare: pregătirea planurilor pentru organizarea de festivaluri culturale, studii de fezabilitate a unui teatru rom și alte studii.¹⁹⁸ Chiar dacă unele din aceste studii au fost efectuate, realitatea este că până acum efectele concrete în comunitățile de romi au fost modeste.

---

¹⁹⁵ Centrul de Jurnalism Independent este o organizație non-guvernamentală internațională, înființată de către Fundația pentru Jurnalism Independent cu sediul la New York. Ea are filiale în patru capitale regionale: Budapesta, București, Bratislava și Praga și colaborează cu jurnaliști locali pentru a încuraja relatările de presă independente, imparțiale, diverse și etice.

¹⁹⁶ Din aceste 800 articole, 30% au fost transmise prin Agenția de Presă a Statului Român *Rompres*, iar 10% au fost publicate în ziare.

¹⁹⁷ Phare RO 9803.01, Îmbunătățirea situației romilor.

¹⁹⁸ Strategia Guvernului, Capitolul IX, punctele 100-108.

Analiza finanțată din fonduri Phare asupra proiectelor destinate romilor și implementate în intervalul 1990-2000 menționează că „domeniile de activitate ale ONG-urilor romilor reflectă principalele domenii de interes pentru comunitatea romilor” și că aproape 50% dintre ONG-uri au o componentă culturală¹⁹⁹; acest fapt poate fi și o reflectare a priorităților stabilite de către agențiile finanțatoare sau donatoare de care ONG-urile locale depind. Totuși, unii activiști romi percep activitățile de promovare a culturii și identității romilor drept o cale importantă de integrare a romilor în comunitatea largă, păstrându-se totodată tradițiile și limba²⁰⁰. Programul Phare a sprijinit și eforturile unor ONG-uri de a conștientiza comunitatea romă în legătură cu propria identitate prin introducerea de ore de istorie locală pentru tinerii romi²⁰¹.

Ministerul Culturii și Cultelor, în colaborare cu Centrul Romilor pentru Politici Publice „Aven Amentza”, a organizat în iarna anului 2002 o „Caravană pentru educație interculturală și revitalizare a moștenirii culturale”²⁰². Caravana a trecut prin toate cele 41 de județe încercând să ofere o bază de armonizare a politicilor locale referitoare la minorități, pentru a încuraja dialogul și schimbul de opinii între comunitățile de romi și autoritățile locale și pentru a atrage fonduri necesare desfășurării unor alte inițiative culturale.²⁰³

---

¹⁹⁹ Proiecte pentru Romii din România, 1990-2000, publicat de Centrul de Diversitate Etnoculturală, Cluj-Napoca, în cadrul proiectului Phare „Îmbunătățirea situației romilor (RO 9803.01), „O analiză cantitativă a proiectelor pentru romi”, pag. 65.

²⁰⁰ Interviu cu Otvos Geza, Președintele Fundației Wassdas, Cluj Napoca, aprilie 2002.

²⁰¹ Proiecte pentru Romii din România, 1990-2000, publicat de Centrul de Diversitate Etnoculturală, Cluj-Napoca, în cadrul proiectului Phare „Îmbunătățirea situației romilor (RO 9803.01), „O analiză cantitativă a proiectelor pentru romi”, pag. 184.

²⁰² Ministerul Informațiilor Publice, *Raport asupra stadiului implementării*, p. 22-23.

²⁰³ Au fost organizate mese rotunde în toate județele cu excepția a trei, în care colaborarea autorităților locale a fost minimă, între 20 februarie – 16 martie 2002.

4. Evaluare

Strategia Guvernului reprezintă un pas important înainte în vederea includerii romilor în toate domeniile societății românești. Prin procesul de elaborare a Strategiei și în demersul de implementare a ei, Guvernul s-a consultat cu organizații ale romilor și a exprimat multe dintre nevoile și grijile transmise de reprezentanții romilor. Nu s-a acordat însă suficientă atenție problemelor legate de violența de motivație rasială manifestată de indivizi sau actori publici, aspect sesizat și documentat pe larg de observatori interni și internaționali pe probleme de drepturile omului. Cu toate acestea, comunitatea romilor apreciază pozitiv conținutul Strategiei în general.

Deși Strategia are o cuprindere largă și propune peste 120 de măsuri sau proiecte ce trebuie realizate, ea nu oferă planuri detaliate și nu specifică activități concrete. Implementarea Strategiei rămâne la nivel foarte scăzut la peste un an de la adoptare. Chiar și acolo unde Planul General de Măsuri prevede evaluarea sau pregătirea de planuri mai detaliate, în multe cazuri nimic nu s-a realizat până la termenele fixate. Guvernul a alocat resurse insuficiente, sau nu a alocat deloc resurse pentru implementarea Strategiei; acele proiecte care au fost derulate s-au finanțat aproape exclusiv din Fondul de Parteneriat pentru Romi, care nu este administrat direct de către Guvern. Inițiativele luate de organizații ale societății civile au depășit cu mult proiectele sponsorizate de către Guvern și deși multe programe ale unor ONG-uri sunt sprijinite de către stat sau de către autoritățile guvernamentale locale, nu există un mecanism care să permită încorporarea experienței și a învățămintelor trase în politica Guvernului.

Unul dintre cele mai importante puncte forte ale *Strategiei* este măsura în care ea asigură participarea romilor la toate nivelurile guvernamentale. În special, aceste măsuri prevăd înființarea de structuri locale, cu reprezentare a romilor, pentru implementarea *Strategiei* și urmăresc ca *Strategia* să răspundă nevoilor comunităților de romi individuale. În acest scop au fost înființate Birourile Județene pentru Romi și au fost numiți consilieri locali pentru problemele romilor în cadrul Primăriilor la nivel local. Aceste măsuri pot instituționaliza reprezentarea romilor în guvernarea locală și pot duce la crearea unei puternice rețele de funcționari publici romi.

În procesul de constituire în practică a acestor rețele au apărut câteva probleme. În primul rând, unei singure organizații politice (Partida Romilor Social Democrată) i s-a recunoscut dreptul de a desemna experți pentru problemele romilor, neținându-se seama de procedurile standard de recrutare și angajare a funcționarilor publici. O astfel de practică nu ia în considerare extrema varietate din sfera politică și neguvernamentală a romilor. S-a manifestat tendința de politizare a acestei activități, astfel că avem de a face mai degrabă cu desemnări bazate pe loialitatea față de partid decât cu recrutarea de absolvenți cu calificare academică și de profesioniști.

În al doilea rând, faptul că în Birourile Județene pentru Romi nu au fost numiți funcționari publici calificați și motivați poate duce cu ușurință la de-legitimizarea Strategiei ca întreg. Nu este vorba despre o criză de profesioniști romi bine educați: datorită măsurilor afirmative luate în ultimii ani de către Ministerul Educației, aproximativ 800 de tineri romi studiază în diverse universități și facultăți și aceștia și-ar putea valorifica aptitudinile și expertiza nivelul guvernării locale.

În fine, conform unor activiști romi, faptul că Guvernul s-a bazat pe o singură organizație politică reprezentantă a comunității romilor a avut ca efect fragmentarea comunității de ONG-uri ale romilor. În opinia unui reprezentant rom, Convenția Cadru a romilor și-a încetat de fapt activitatea datorită „politizării Strategiei și faptului că Guvernul a tratat în mod diferit parteneriatul cu societatea civilă romă” și „s-a asociat unilateral și preferențial, fără a lua în considerare nivelul de expertiză, cu un singur reprezentant al societății civile ... violând astfel principiile Strategiei...”²⁰⁴

---

²⁰⁴ “Implementarea HG 430/2001 ‘Strategia de îmbunătățire a situației romilor,’ Raport alternativ,” revista Aven Amentza nr. 19-20, aprilie-mai 2002.

5. Recomandări

În vederea realizării depline și eficiente a implementării cadrului strategic pentru Îmbunătățirea Situației Romilor, Guvernul României trebuie:

- Să reanalizeze textul și să aducă modificările necesare *Strategiei* și Planului General astfel încât acestea să reflecte ultimele evoluții și să țină cont de ultimele reglementări aplicabile, precum și de contribuțiile aduse, în special, de obiectivele complementare de implementare Strategiei, aduse de proiectele ONG-urilor.
- Să considere adoptarea textului ca lege pentru a putea aplica prevederile conținute.
- Să revizuiască costurile implementării și fondurile alocate prin bugetul de stat pentru anul 2003-2004. Să colaboreze cu instituțiile Uniunii Europene, precum și cu alți finanțatori pentru a se asigura că finanțarea internațională pentru romi merge înspre implementarea Strategiei.
- Să numească și să însărcineze Secretarul de Stat responsabil de Departamentul pentru Relații Interetnice cu conducerea Comitetului Mixt de Monitorizare și Implementare. Să crească frecvența întâlnirilor Comitetului Mixt și să se ocupe de problema participării tuturor membrilor.
- Să întărească Oficiul Național pentru Romi prin angajarea unui număr mai mare de tineri studenți sau absolvenți romi calificați și devotați.
- Să mobilizeze Comisiile ministeriale pentru romi din fiecare minister, să stabilească și să impună termene și obiective specifice, inclusiv raportarea realizării lor și a modului de realizare.
- Să stabilească responsabilități clare pentru implementarea proiectului la nivel local pentru Prefecturi, Consilii Județene și Consilii Locale și să aloce resursele necesare.

- Să reanalizeze legislația anti-discriminare și să aducă modificările necesare pentru a o aduce la standardele prevăzute de directiva Uniunii Europene cu privire la rasism.
- Să asigure independența Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării; să se asigure că procesul de selectare a membrilor este transparent și să pună la dispoziție resurse pentru funcționarea acestuia.
- Să asigure formarea de avocați, consilieri juridici și judecatori din perspectiva noii legislații anti-discriminare, inclusiv din rândul profesioniștilor din comunitățile de romi.
- Să continue să desfășoare acțiuni menite să conștientizeze masele, în special comunitățile minoritare, asupra discriminării și a posibilității de a o combate.
- Să întreprindă măsuri în vederea angajării de funcționari publici romi, asigurându-se că procesul de selectare se bazează pe competiție corectă și merite profesionale și nu pe afilieri politice.
- Să coopereze cu societatea civilă a romilor pentru a stabili un dialog constructiv și pentru a reduce fricțiunile care împiedică cooperarea eficientă în cadrul comunității romilor, precum și în relațiile dintre populația romă și ne-romă.
- Să asigure participarea reprezentanților societății civile a romilor la procesul de luare a deciziilor în instituțiile responsabile de implementarea diverselor obiective ale strategiei și ale programelor.

RECOMANDĂRI PENTRU ORGANIZAȚIILE ROMILOR

- Să urmărească activ implementarea măsurilor Strategiei: să reactiveze structurile consultative ale asociațiilor de romi. Dacă este cazul, să dea declarații comune, să publice comunicate de presă și articole pentru presă și pentru opinia publică
- Să asigure o comunicare deschisă între ONG-urile romilor și cei responsabili de implementarea Strategiei la nivel local și național.

- Să ofere sprijin consilierilor locali pentru problemele romilor din cadrul birourilor județene pentru romi prin intermediul unor grupuri de acțiune locale.
- Să intensifice participarea la dezbaterile publice, să încurajeze reacții clare și precise împotriva manifestărilor negative la adresa situației romilor.
- Să recurgă la CNCD, de îndată ce acesta funcționează, pentru a înainta reclamații referitoare la acte de discriminare
- Să sprijine identificarea și pregătirea viitorilor activiști și politicieni romi.
- Să valorifice resursele umane existente la nivel local, inclusiv studenții romi, tinerii activiști din cadrul ONG-urilor, liderii comunității locale.

RECOMANDĂRI PENTRU ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE ȘI PENTRU FINANȚATORI INTERNAȚIONALI

- Să crească alocările financiare în domeniu în raport proporțional cu contribuția adusă de Guvern.
- Să promoveze evaluarea implementării Strategiei prin sprijinirea elaborării de rapoarte de monitorizare și a eventualelor critici interne și să organizeze seminarii și conferințe în care asemenea documente pot fi dezbătute.
- Să faciliteze incorporarea proiectelor implementate prin sprijin internațional în programele administrate de către Guvern.